

MINISTERUL MUNCII
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AL REPUBLICII MOLDOVA

Îmbătrânire Activă

Programul național privind îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027

Dezvoltat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova în parteneriat cu
Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA) și aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.434/2023

I. INTRODUCERE

Programul privind îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027 (în continuare – *Program*) este un document de politici publice pe termen mediu ce descrie obiectivele și acțiunile necesare a fi întreprinse pentru integrarea și implementarea principiului îmbătrânirii active, având ca impact sporirea șanselor populației Republicii Moldova de a îmbătrâni activ și sănătos.

Elaborarea Programului este determinată de necesitatea consolidării eforturilor tuturor actorilor în vederea promovării politicilor care să răspundă nevoilor unei populații îmbătrânite. Programul vine să asigure realizarea angajamentelor asumate de Republica Moldova, în anul 2002, prin aderarea la *Planul Internațional de Acțiune pentru Îmbătrânire de la Madrid*, care își propune ca persoanele de pretutindeni să îmbătrânească în siguranță și demnitate și să continue să participe în societățile lor ca cetățeni cu drepturi depline (paragraful 10). În același timp, declararea de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite a perioadei 2021-2030 ca fiind *Decada Îmbătrânirii Sănătoase*, impune necesitatea dezvoltării politicilor, în special în domeniul de sănătate pentru adaptarea acestuia la nevoile populației. Programul este elaborat și în conformitate cu Rezoluția Parlamentului European din 7 iulie 2021 referitoare la îmbătrânirea populației vechiului continent – posibilități și provocări legate de politica privind îmbătrânirea populației după 2020 (2020/2008(INI)) și Declarația Ministerială de la Roma, adoptată cu ocazia celei de-a cincea Conferințe ministeriale a Comisiei Economice pentru Europa a ONU privind îmbătrânirea (2022).

Asigurarea unui mediu propice pentru îmbătrânirea activă și sănătoasă relevă necesitatea unei abordări transversale și intersectoriale. În acest context, prioritățile de politici vizează domenii precum: sănătatea, educația, piața muncii, cultura, participarea, protecția socială și altele, fiind necesară o sinergie a intervențiilor în aceste domenii. Abordarea comprehensivă și intersectorială a problemelor îmbătrânirii este relevantă inclusiv în contextul alinierii Republicii Moldova la Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030. Programul contribuie la atingerea următoarelor Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD):

- reducerea sărăciei și îmbunătățirea calității vieții persoanelor în etate (ODD1, ODD 10);
- asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă (ODD 3);
- extinderea și adaptarea serviciilor educaționale pentru persoanele în etate în contextul învățării pe tot parcursul vieții (ODD 4);
- dezvoltarea abilităților digitale ale acestora, fapt ce va contribui la o mai bună incluziune și participare socială (ODD 17);

- crearea unei piețe a muncii prietenoase persoanelor în etate, care va contribui la participare crescută și valorificare a potențialului persoanelor în etate pe piața muncii (ODD 8);
- promovarea și consolidarea dialogului intergenerațional, cu impact asupra diminuării situațiilor de discriminare și abordării stereotipe a persoanelor în etate (ODD 10);
- asigurarea participării persoanelor în etate în procese decizionale care le vizează și diminuarea numărului persoanelor în etate supuse formelor de violență și discriminare (ODD 16).

Intervențiile propuse în Program corelează cu prevederile altor documente de politici care se află în proces de implementare sau elaborare, asigurându-se o abordare intersectorială a îmbătrânirii active.

În acest context, noul document de politici corelează cu *Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”*, care accentuează slaba integrare a principiului îmbătrânirii active și sănătoase în politicile sectoriale, fiind necesară promovarea unui mod de viață sănătos și activ pe toată durata vieții, implementarea conceptului de educație continuă și învățare pe tot parcursul vieții ș.a., asigurându-se astfel adaptarea subsistemelor sociale (de asigurări sociale, de asistență socială etc.) la o populație îmbătrânită.

Programul corelează cu *Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova 2022-2028*, care cuprinde o analiză a impactului îmbătrânirii demografice a regiunilor țării. Acțiunile formulate sunt axate pe îmbunătățirea situației la nivel regional în ceea ce privește accesul la servicii de canalizare, apeduct, de colectare a deșeurilor, petrecerea timpului liber, dezvoltarea economică și socială a regiunilor, având un impact direct asupra persoanelor în vârstă.

Programul se va alinia la obiectivele trasate în proiectul *Strategiei naționale de sănătate 2022-2031*, cu precădere la domeniul 3.1. Buna guvernare – Obiectivul specific 3. „Creșterea nivelului de participare a părților interesate și cetățenilor în procesul decizional și asigurarea participării active și fără constrângeri în cadrul deliberărilor”, 3.2. Sănătate publică – Obiectivul specific 4. „Formarea unui comportament de viață sănătos la toate etapele vieții prin creșterea nivelului de alfabetizare în sănătate, mobilizare comunitară și împuternicirii individului pentru promovarea sănătății”, 3.3. Prestarea serviciilor – Obiectivul specific 1. „Sporirea eficienței asistenței medicale primare în contextul medicinei integrate, fortificarea capacităților în prestarea serviciilor de reabilitare, îngrijirilor pe termen lung, precum și a serviciilor comunitare și integrate. Consolidarea parteneriatului cu comunitățile locale și asigurarea continuității serviciilor medicale”, Obiectivul specific 3. „Creșterea accesului populației la servicii calitative de reabilitare, paliative și de îngrijiri pe termen lung, adaptate fenomenului demografic de îmbătrânire a populației și profilului epidemiologic al morbidității” ș.a., 3.8. Maladii netransmisibile – Obiectivul specific 1. „Fortificarea controlului integrat a factorilor de risc pentru sănătatea populației în scopul reducerii mortalității premature prin bolile netransmisibile prioritare, inclusiv sporirea speranței de viață”.

Noul Program rezonează și cu proiectul *Strategiei de dezvoltare „Educația-2030”* în mod special la obiectivul 7. „Asigurarea oportunităților de învățare și educație pentru toți cetățenii pe parcursul vieții în context formal și informal”, care își propune consolidarea educației nonformale și informale ca forme de realizare a educației pe parcursul întregii vieți (Axa nr. 6).

Integrarea îmbătrânirii în toate domeniile, inclusiv monitorizarea intervențiilor, implică necesitatea datelor statistice sistematice și suficiente, în corespundere cu metodologiile internaționale (MIPAA/RIS), context în care Programul va corela și cu obiectivele viitoarei *Strategii de dezvoltare a sistemului statistic național 2022-2030*.

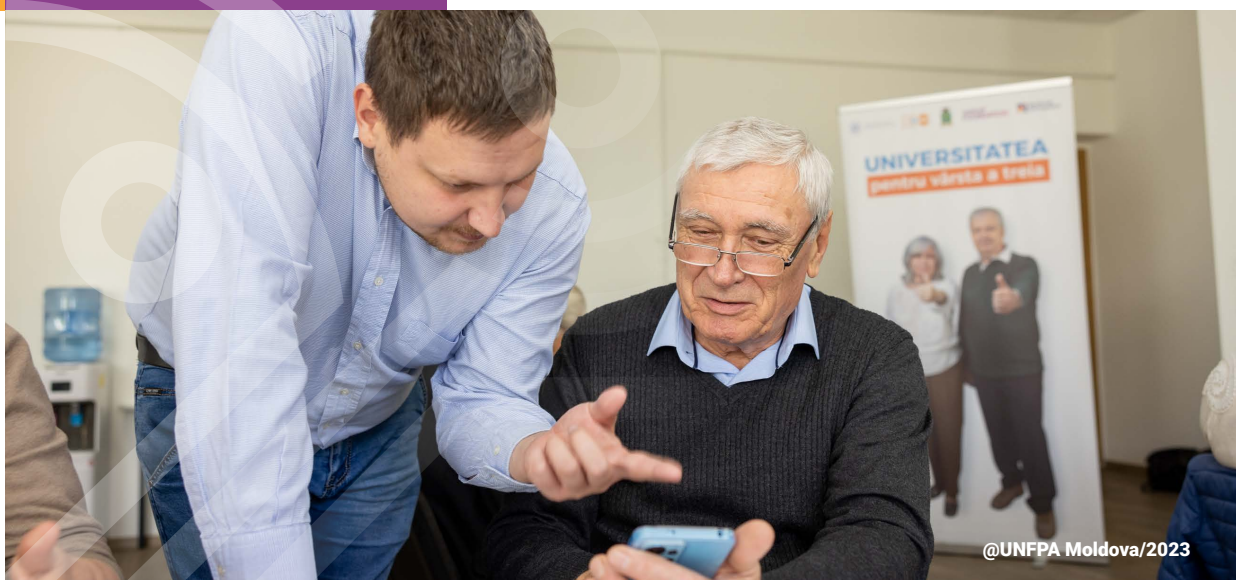
Programul, elaborat în temeiul punctului 13.20 al Planului de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 90/2023, vine să răspundă la o serie de nevoi, printre care:

- necesitatea de fortificare a capacităților instituționale la nivel central și local, care să permită implementarea acțiunilor ce vizează îmbătrânirea activă, fapt determinat de implicarea scăzută a actanților în aplicarea documentelor de politici, prioritizarea precară a problemei la nivel local, resurse financiare limitate etc.;
- necesitatea de a asigura integrarea și participarea deplină a persoanelor în vârstă la viața socială, prin extinderea modalităților de consultare și implicare în procese decizionale la nivel local și național, a oportunităților de implicare în activități generatoare de venit și voluntariat, prin consolidarea dialogului intergenerațional;
- necesitatea dezvoltării în continuare a sistemelor de securitate socială, de sănătate, de educație etc., care să permită valorificarea potențialului de îmbătrânire activă și sănătoasă, inclusiv prin asigurarea unei piețe a muncii incluzive pentru toate vârstele, dezvoltarea abilităților prin programe de educație formale și non-formale care să contribuie la fortificarea autonomiei persoanelor în vârstă;
- necesitatea creării mediului social, fizic, digital prietenos cu vârsta și mai accesibile pentru toate persoanele, prin implementarea unor soluții inovative în domeniul infrastructurii, prin continuarea integrării abordării îmbătrânirii active și sănătoase în toate domeniile, prin diminuarea singurătății și a izolării sociale prin încurajarea participării sociale, prin combaterea stereotipurilor, prejudecăților și discriminării bazate pe vârstă în toate domeniile vieții sociale.

Intervențiile propuse în cadrul Programului au fost stabilite în baza a două evaluări externe asupra implementării în Republica Moldova a principiului îmbătrânirii active, realizate cu suportul partenerilor de dezvoltare – Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA) și Comisia Economică pentru Europa a ONU (UNECE) în anul 2021 și 2022. Realizările și deficiențele în domeniu au fost determinate ca urmare a calculării în anul 2020 a indicelui îmbătrânirii active.

Programul a fost elaborat de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale, fiind asigurată participarea părților interesate (alte autorități publice centrale, mediul academic, societatea civilă, partenerii de dezvoltare) prin instituirea unui grup de lucru, fiind organizate 4 ședințe, cu participarea inclusiv a persoanelor în vârstă.

II. ANALIZA SITUAȚIEI

1. Contextul demografic

În ultimele decenii, Republica Moldova se confruntă cu multiple provocări ale îmbătrânirii demografice rapide, în contextul unei scăderi în ritmuri alerte a numărului populației cu reședință obișnuită, cauzată de nivelul înalt al scăderii naturale și al migrației externe. Doar în ultimii 8 ani, populația cu reședință obișnuită a țării a scăzut cu 265,5 mii de persoane sau cu 9,3%, de la 2,9 milioane (anul 2014) până la 2,6 milioane (anul 2022). Pe fundalul acestei descreșteri a efectivului populației asistăm la o îmbătrânire a acesteia, accentuată în special după anii 2000. În perioada 2016-2022, populația de 60 de ani și peste a crescut cu peste 4 puncte procentuale și a atins valoarea de 22,8% (figura 1). Totodată, se înregistrează o creștere a proporției persoanelor în vârstă de 65 de ani și peste cu 2,9 puncte procentuale (de la 12,0% până la 14,9%). Datele provizorii ale Biroului Național de Statistică indică o creștere a coeficientului de îmbătrânire a populației spre 1 ianuarie 2023 de până la 23,8%, fiind cea mai mare creștere în perioada 2016-2023.

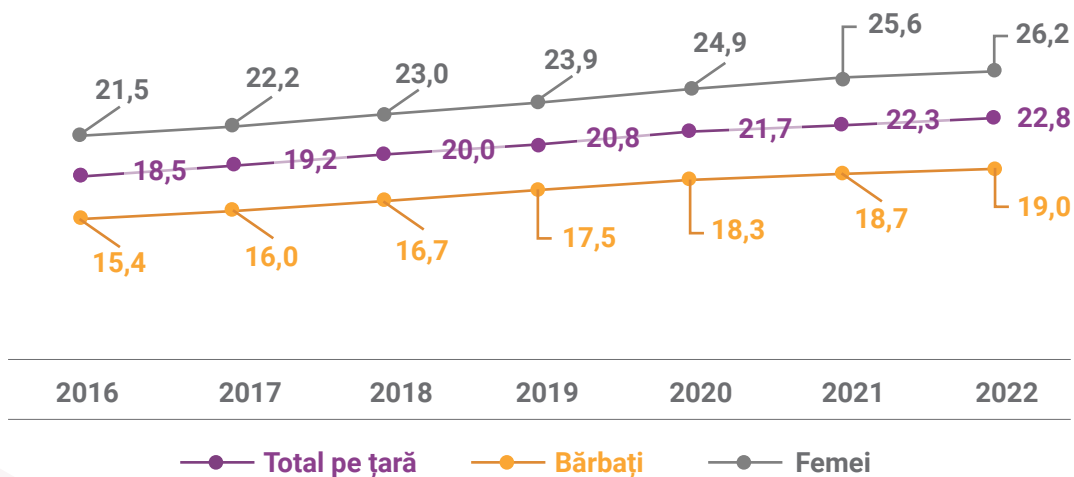

Figura 1. Coeficientul îmbătrânirii populației, perioada 2016-2022 (%)
Sursa: Biroul Național de Statistică

Populația vârstnică este în creștere. Conform datelor Biroului Național de Statistică, ponderea populației vârstnice cu reședință obișnuită (58 de ani pentru femei/63 de ani pentru bărbați) a crescut în perioada 2014-2022 în toate regiunile de dezvoltare ale țării (figura 2). Cele mai mari creșteri ale ponderii persoanelor vârstnice se atestă în Regiunea Sud (cu 6,9 puncte procentuale) și Regiunea Centru (cu 6,3 puncte procentuale). Regiunea Nord înregistrează cea mai numeroasă populație în vârstă, cu o pondere de 23,6%, fiind urmată de Regiunea Sud (23,3%).

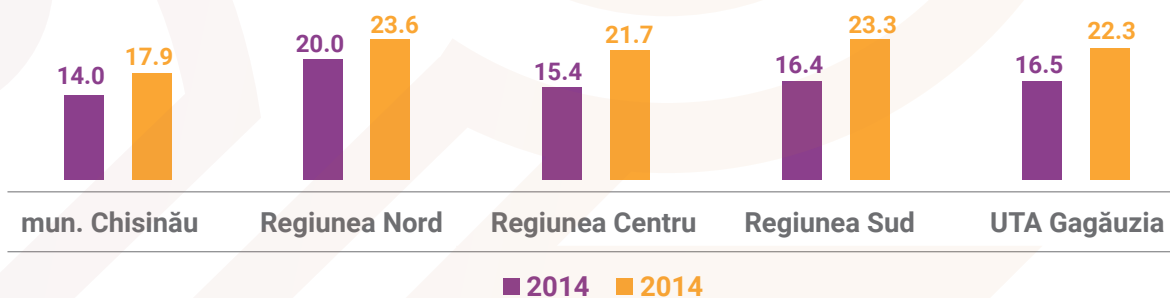

Figura 2. Ponderea populației de peste 58/63 de ani cu reședință obișnuită în profil teritorial, anii 2014 și 2022 (%)
Sursa: Biroul Național de Statistică

Analiza datelor pe unități teritorial-administrative atestă că cel mai îmbătrânit raion din țară este raionul Cimișlia, cu o pondere a populației de 60 de ani și peste de 29,1%, iar municipiul Chișinău este unitatea teritorial-administrativă cu ponderea cea mai scăzută a populației în vârstă – 18,7% (figura 3). În zona Nord cea mai mare rată a populației vârstnice a fost atestată în raionul Briceni (28,3%), iar în zona Centru – în raionul Hîncești (25,3%). În zona Sud, după raionul Cimișlia, o pondere destul de înaltă a populației de peste 60 de ani este înregistrată în raionul Basarabeasca (28,7%).

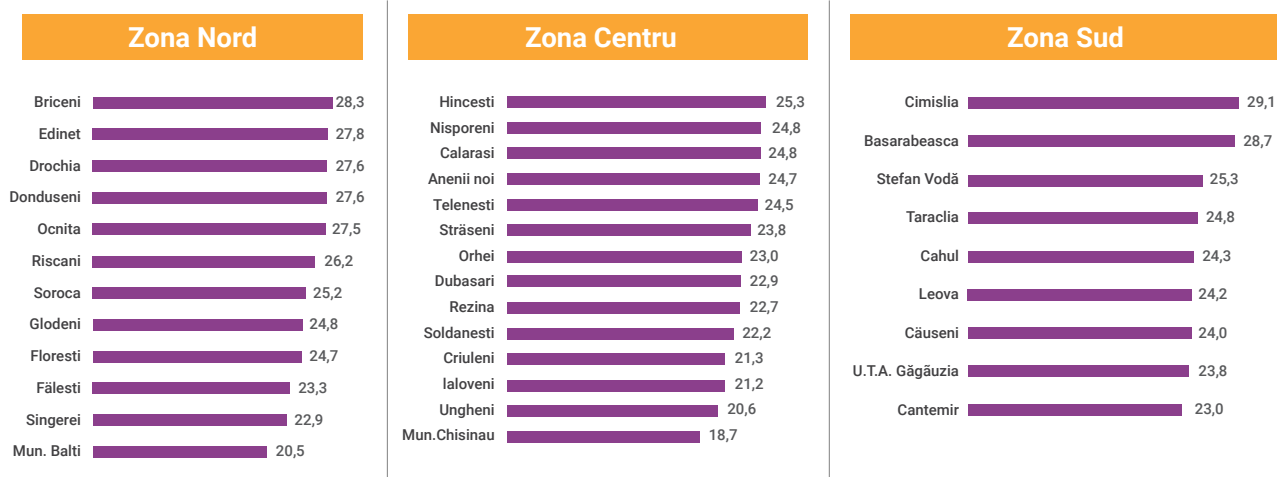

Figura 3. Ponderea populației de 60 de ani și peste pe zone și raioane, anul 2022 (%)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Totodată, raionul Basarabeasca a înregistrat în ultimii 5 ani cel mai înalt ritm al îmbătrânirii: de la 22,6% în anul 2017 până la 28,8% în anul 2022 (creștere cu 6,2 puncte procentuale). În municipiul Chișinău (de la 16,6% în 2017 până la 18,7% în 2022 sau 2,1 puncte procentuale mai mult) și raionul Donduseni (de la 25,4% în 2017 până la 27,6% în 2022 sau cu 2,2 puncte procentuale mai mult) se atestă un ritm mai scăzut al îmbătrânirii.

Îmbătrânirea populației reflectă o perspectivă de gen relevantă. Piramidele vârstei relevă o disproporție între populația feminină și masculină, în special la vârste înaintate: la 100 de femei cu vârsta de 60 de ani și peste revin circa 66 de bărbați, ceea ce este determinat de nivelul mai înalt al mortalității în rândul populației masculine (figura 4). Studiile arată că deși femeile trăiesc mai mult, multe din ele petrec anii într-o stare de sănătate precară, respectiv speranța de viață sănătoasă este mai mică.

Figura 4. Piramida vârstei, anul 2014 și anul 2022 (persoane)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Conform prognozelor Centrului de Cercetări Demografice, în deceniile viitoare, declinul demografic va continua cu ritmuri rapide. În anul 2040, piramida pe vârste și sexe va obține un profil neproportional, generațiile în vârstă de 50 de ani și peste vor constitui circa jumătate din totalul populației. Totodată, ponderea populației de peste 60 de ani ar putea ajunge la 30,2% conform scenariului pozitiv, și până la 32,3% conform scenariului negativ (figura 5). De asemenea, se prognozează o mărire de două ori a contingentului populației de peste 70 de ani: de la 8% până la 17,2%.

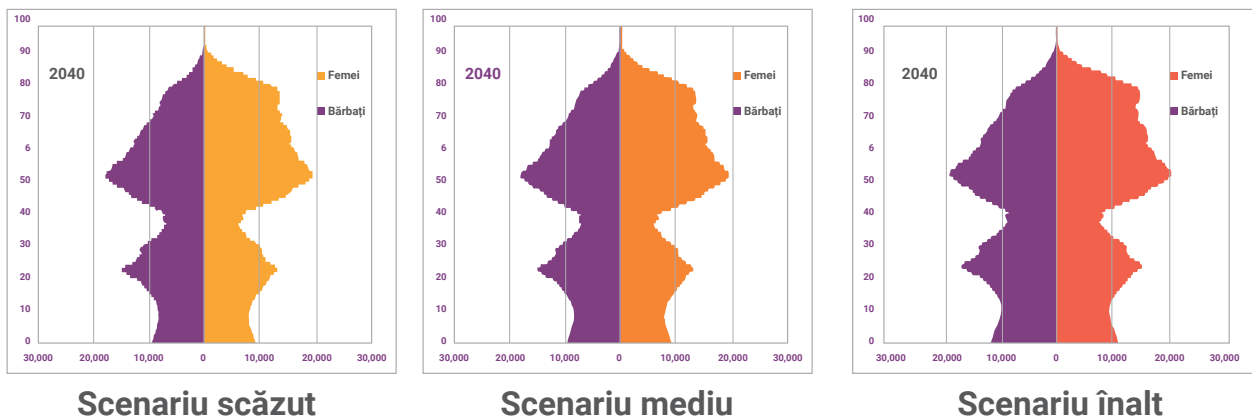

Figura 5. Piramida vârstelor, anul 2040 (persoane)

Sursa: Centrul de Cercetări Demografice

2. Sănătatea vârstnicilor

În ultimii ani se atestă o scădere a duratei vieții persoanelor de 60 de ani și peste. În anul 2021 durata vieții persoanelor de 60 de ani a scăzut comparativ cu anul 2020 cu 0,96 ani (de la 16,55 ani în 2020 până la 15,59 în anul 2021), a persoanelor de 65 de ani cu 0,91 ani (de la 13,31 ani în 2020 până la 12,40 ani în 2021), iar la cele de 85 de ani cu 0,36 ani (de la 3,74 ani în 2020 până la 3,38 ani în 2021) (figura 6).

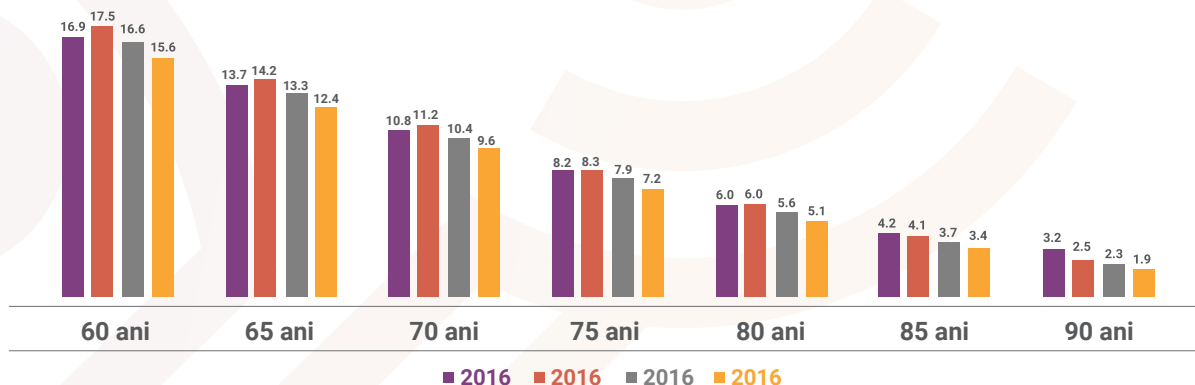

Figura 6. Durata de viață a persoanelor de 60 de ani și peste (ani)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Scăderea duratei vieții pentru populația vârstnică este mai pronunțată în rândul bărbaților decât în rândul femeilor. În anul 2021 speranța de viață, în medie, pentru bărbații la vârsta de 60 de ani a fost de 13,4 ani, iar pentru femei la aceeași vârstă – 17,5 ani. Totodată, durata medie a vieții pentru bărbații care au atins în anul 2021 vârsta de 65 de ani a constituit 10,6 ani, iar pentru femeile de aceeași vârstă – 13,8 ani. În ultimii 5 ani, se atestă o creștere cu 31,5 puncte procentuale a deceselor în rândul populației de 60 de ani și peste: de la 27 976 decese în anul 2017 până la 36 693 în anul 2021, fiind influențate mult și de maladia COVID-19 în perioada anilor 2020-2022. Datele statistice evidențiază o supramortalitate în rândul bărbaților, cu o diferență semnificativă, în special în anul 2021 (figura 7).

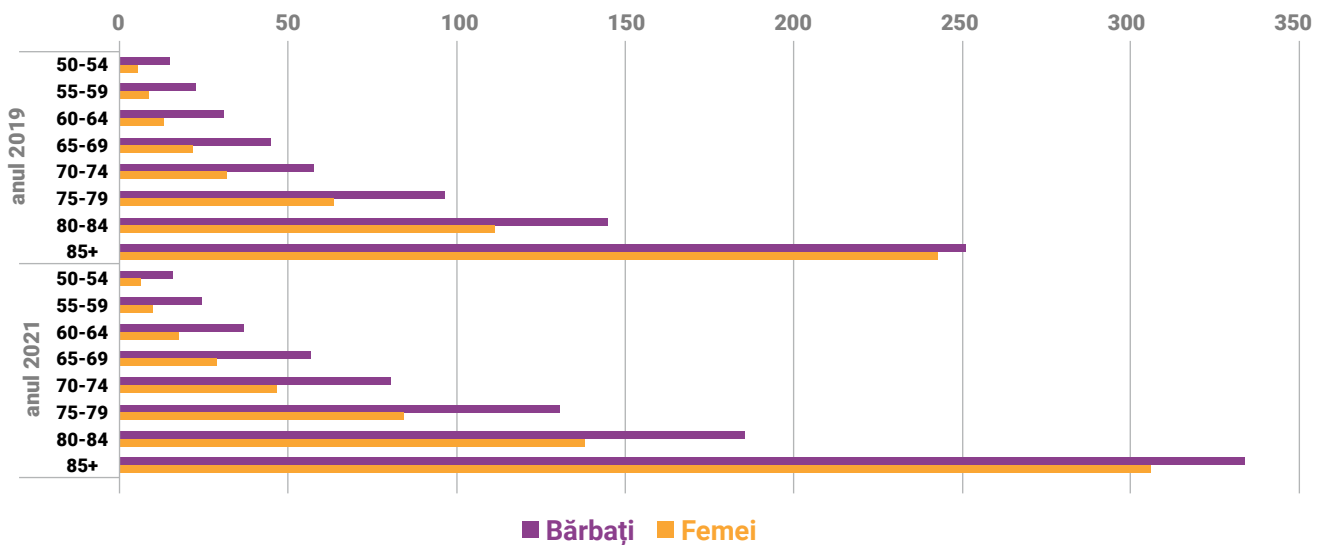

Figura 7. Rata mortalității pe grupe de vârstă și sexe (%)
Sursa: Biroul Național de Statistică

Cauzele ratei înalte a mortalității la vârstele înaintate rămân a fi aceleași. Ponderea cea mai mare este înregistrată de bolile aparatului circulator. Totuși, datele statistice relevă că în ultimii ani o supramortalitate a bărbaților de 60 de ani și peste este cauzată de: tumori maligne, boli ale aparatului digestiv, boli ale aparatului respirator, accidente (figura 8).

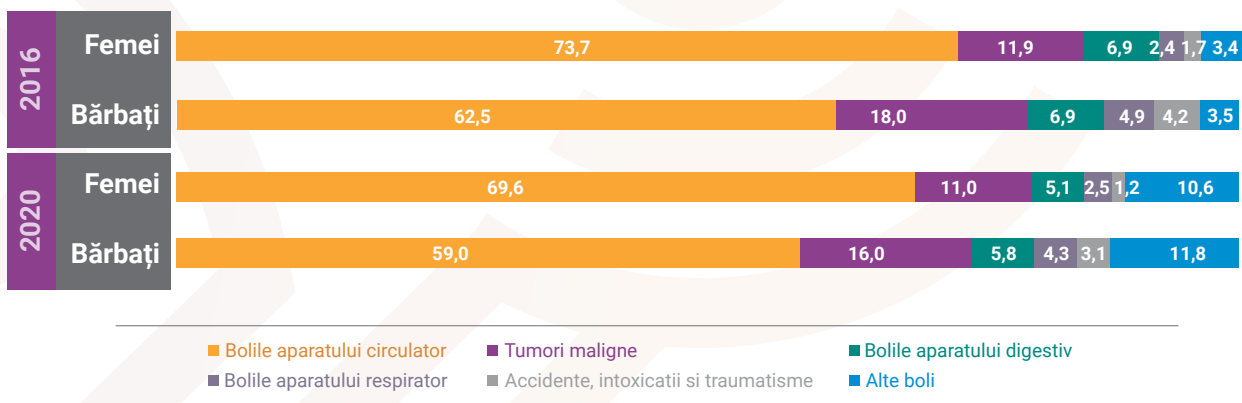

Figura 8. Persoane decedate în vârstă de 60 de ani și peste, după principalele cauze ale decesului (%)
Sursa: Biroul Național de Statistică

Studiile relevă faptul că începând cu vârsta de 50 de ani, persoanele își petrec 30% din restul vieții având o stare de sănătate rea sau foarte rea, iar aproximativ a treia parte (31,2%) dintre persoanele de 65-79 de ani își evaluează starea sănătății ca fiind rea sau foarte rea (26,4% persoane de 65-69 de ani, 29,7% din populația 70-74 de ani și 37,6% din populația 75-79 de ani). De asemenea, aproximativ 86% dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 60 și 79 de ani consideră că sunt afectate de cel puțin o boală cronică. Fiecare a treia persoană vârstnică, recunoscută cu dizabilitate primară, suferă de boli ale aparatului circulator și circa a cincea parte – de tumori maligne (figura 9). De asemenea, aproximativ fiecare a șaptea persoană suferă de boli ale ochiului și a anexelor sale. În același timp, tuberculoza este mai răspândită în rândul bărbaților de peste 55 de ani (26,4%).

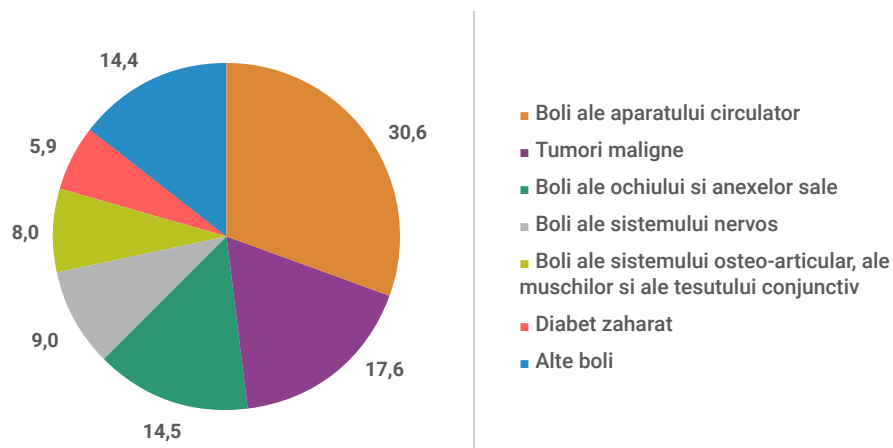

Figura 9. Morbiditatea persoanelor în vârstă de 58 de ani/63 de ani și peste, recunoscute cu dizabilitate primară, în anul 2020 (%)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Vârstnicii din mediul rural într-o pondere mai mare își evaluează starea de sănătate ca fiind rea și foarte rea, aceștia confruntându-se cu obstacole în accesarea serviciilor medicale la nivel local (insuficiența cadrelor medicale, în special a medicilor specialiști și stomatologi, care preponderent activează în municipii și centrele raionale). În perioada pandemică COVID-19, în special în primele 4 luni de pandemie, problema accesibilității serviciilor medicale s-a acutizat, 2/3 din persoanele vârstnice indicând dificultăți de a merge la medic.

O pondere semnificativă a femeilor vârstnice nu au acces deplin la serviciile de îngrijire a sănătății. Nevoia nesatisfăcută este și mai mare în rândul femeilor vulnerabile, ajungând la 43% în rândul femeilor cu dizabilități, 35% în rândul femeilor sărace și 35% în rândul femeilor cu vârsta de peste 60 de ani (figura 10). O analiză recentă arată că, pentru 46% dintre femeile cu vârsta de 60+, lipsa resurselor financiare reprezintă o cauză semnificativă care explică dificultatea de adresare la servicii de sănătate, iar ponderea acestei categorii în cadrul bărbaților vârstnici este de 37%. Aceeași analiză arată că 30% dintre bărbații vârstnici și 27% dintre femeile vârstnice au achitat în mod informal pentru serviciile medicale accesate.

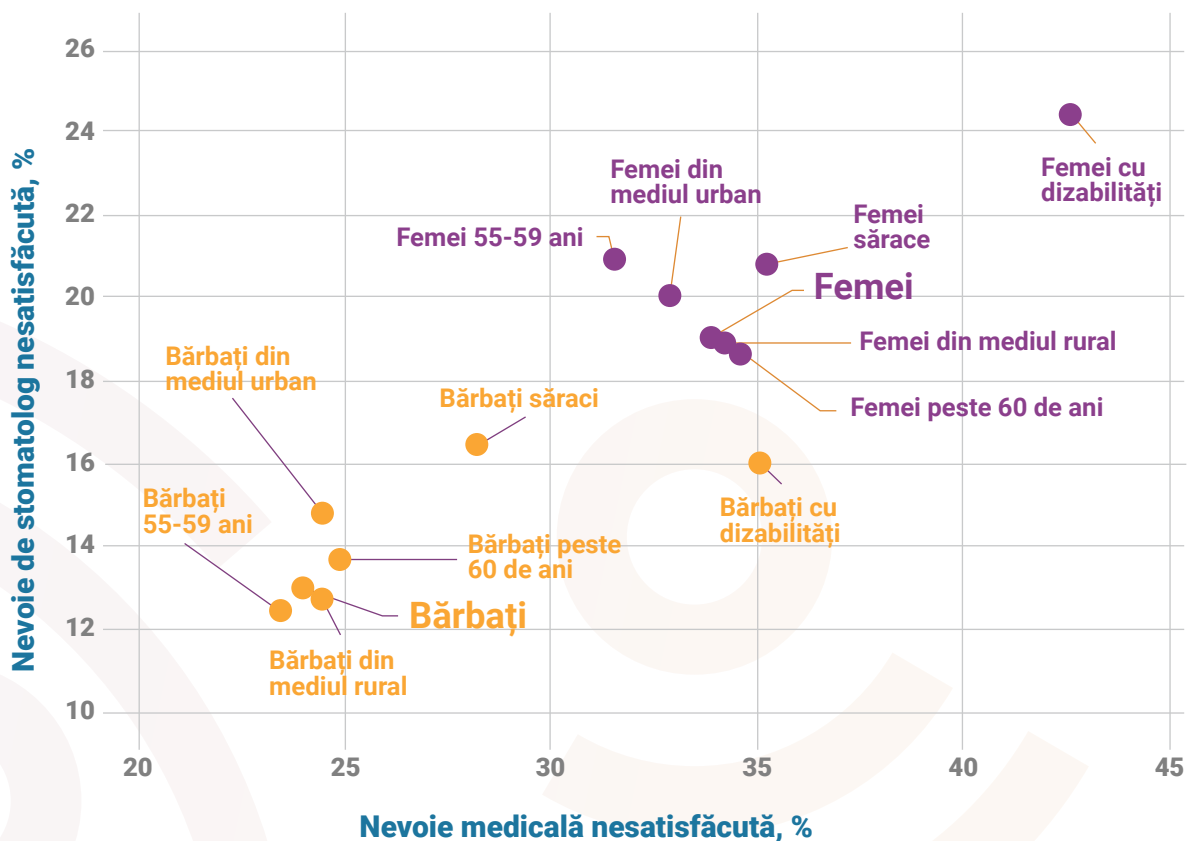

Figura 10. Nevoia medicală nesatisfăcută (%)

Sursa: UNFPA, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Studiul „Generații și Gen”

Bărbații, în special prevârstnici, sunt mult mai expuși consumului de alcool și tutun. În general, bărbații tind să folosească produse din tutun în cantități mai mari decât femeile. Deși ponderea persoanelor de 60 de ani și peste care consumă tutun și alcool, în mod frecvent, este relativ mică comparativ cu alte grupuri socio-demografice (figura 11), se estimează că 29% dintre bărbații din această categorie sunt fumători, iar ponderea bărbaților fumători din categoria de vârstă 45-59 de ani este de 56%.

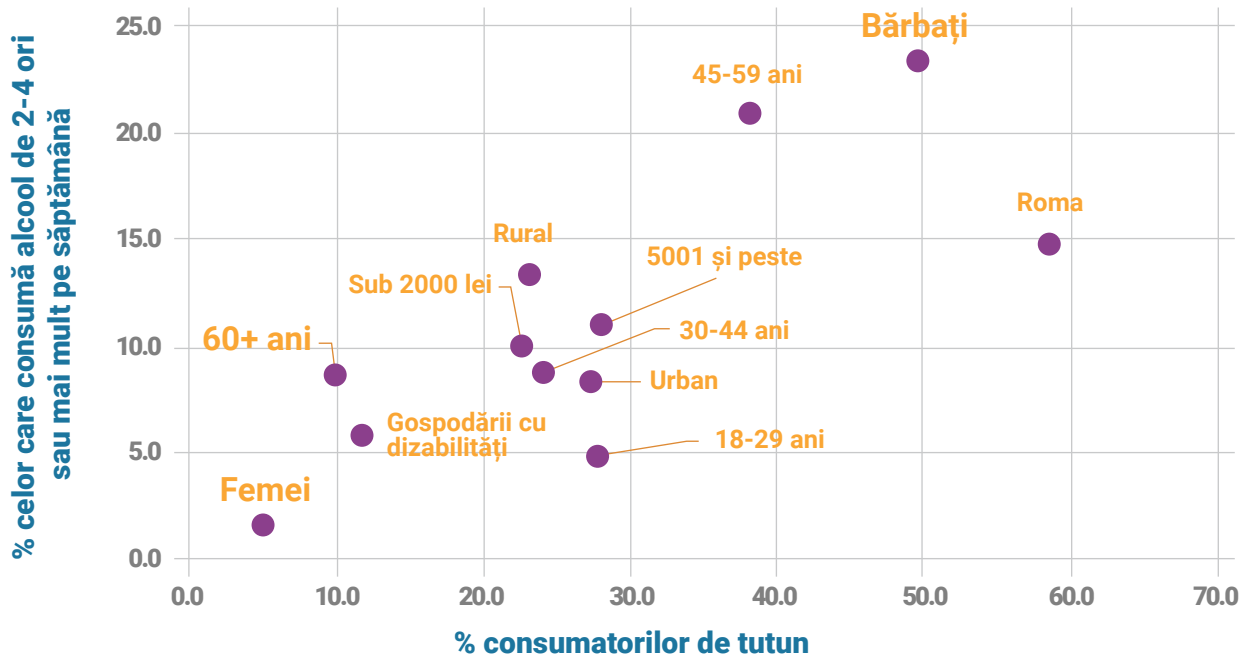

Figura 11. Ponderea consumatorilor de tutun și alcool, %

Sursa: Moldova Inegală: O analiză a inegalităților din Republica Moldova, 2021

Înaintarea în vârstă este asociată cu un nivel scăzut al stării de fericire și un nivel înalt al singurătății. Mai puțin de a patra parte din populația de 75-79 de ani se consideră fericită și mai mult de a treia parte resimte un sentiment de singurătate (11% – sever și 23% – moderat). Studiul „Generații și Gen” scoate în evidență faptul că vârstnicii sunt mai des expuși stărilor depresive comparativ cu celelalte categorii de vârstă. De asemenea, se atestă o lipsă a serviciilor psihologice la nivel de comunitate, o reticență a populației față de acest tip de servicii, costuri ridicate a serviciilor psihologice etc., fapt ce limitează accesul persoanelor care au nevoie de îngrijiri paliative și familiile acestora la servicii de suport psihologic. În contextul îmbătrânirii alerte a populației, va crește nevoia acoperirii cu servicii de sănătate și de îngrijire pentru asigurarea unei bătrâneți demne. Starea de sănătate a vârstnicilor este determinată și de practicarea scăzută a activităților de menținere a sănătății, precum plimbări, gimnastică, alte exerciții fizice. Conform datelor Studiului „Generații și Gen”, doar 1/4 din populația de peste 55 de ani practică zilnic astfel de activități.

O problemă atestată este și rețeaua slab dezvoltată de servicii paliative la domiciliu, iar numărul de echipe de îngrijiri paliative nu sunt suficiente pentru a acoperi necesitățile potențialilor beneficiari de servicii. Totodată, în Republica Moldova serviciile de îngrijiri paliative în ambulatoriu nu sunt dezvoltate. Datele Ministerului Sănătății evidențiază că doar 38% din persoane au beneficiat de îngrijiri paliative la domiciliu și până la 25% – în unități cu paturi. Acest aspect este determinat de accesul redus la medicamentele esențiale pentru îngrijirea paliativă și de capacitățile reduse ale prestatorilor de servicii medicale de a presta servicii calitative persoanelor care necesită îngrijire paliativă.

3. Participarea la programe educaționale

Rata de participare la programe de formare profesională continuă este una destul de modestă. Datele Studiului „Generații și Gen” au stabilit că doar 2% dintre persoanele de 55-74 de ani desfășoară activități de învățare continuă, fiind sub media UE (4,5%). Studiile desfășurate evidențiază o participare mai mare în diferite activități de învățare a tinerilor decât a persoanelor în vârstă: 66,2% din tineri de 18-29 de ani versus 56,6% dintre persoanele de peste 60 de ani. Aceeași analiză a conceptualizat gruparea populației în funcție de nivelul de acces la oportunități de educație și nivelul de motivație de a învăța. Astfel, s-a stabilit că doar 4,7% dintre persoanele de 60 de ani și peste pot fi considerați ca fiind parte a grupului de împuterniciți – grupul care are acces la oportunități de învățare și are un nivel mare de motivație de a învăța. Ponderea celor de 45-59 de ani în cadrul acestui grup era de 10,1%, iar a celor de 30-44 de ani era de 20,7%. În cazul educației nonformale, ponderea celor împuterniciți în rândul vârstnicilor este și mai mică (figura 12).

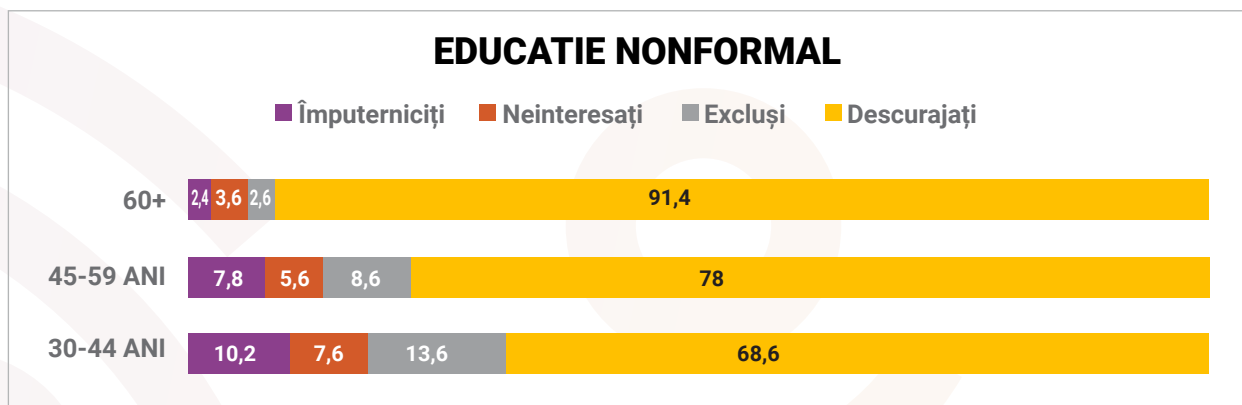
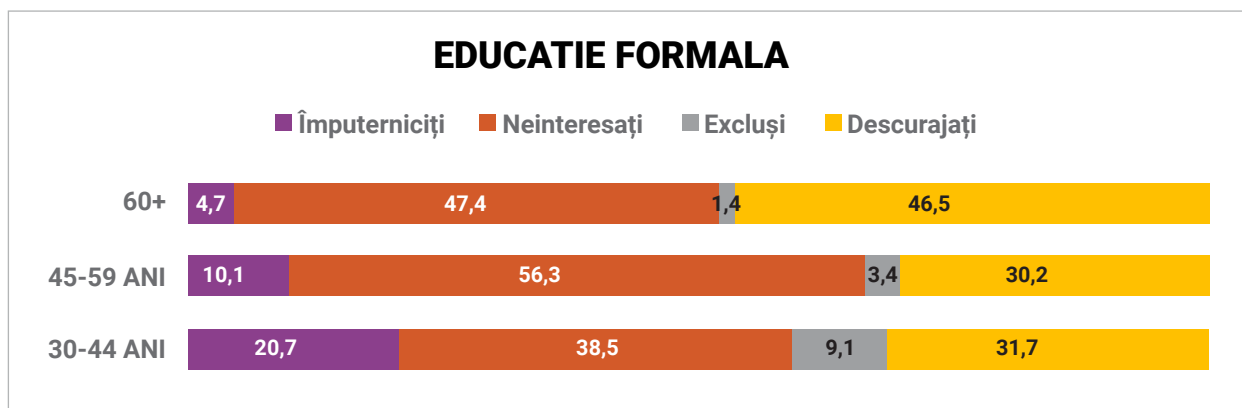

Figura 12 Gruparea populației în funcție de nivelul de acces și motivație de a învăța (%)

Sursa: Calea incertă spre calificarea adulților. O analiză a inegalităților de învățare pe tot parcursul vieții în Republica Moldova. Chișinău, 2020

Interesul față de formarea profesională continuă a populației adulte este destul de scăzut: doar a patra parte din populație ar fi predispusă să urmeze studii formale pe viitor, adițional celor de care dispun deja. Astfel, cu cât înaintează în vârstă populația, cu atât scade nivelul de interes față de posibilitățile de urmare/continuare a unei forme de învățământ (de la 21,4% în cazul tinerilor, la 2,7% în rândul vârstnicilor, acești indici fiind sub media europeană (în jur de 20% din populația cu vârsta cuprinsă între 45-54 de ani și 12% între 55-64 de ani sunt în căutarea posibilităților de învățare).

Factorii care determină lipsa interesului față de educația formală sunt lipsa nevoii studiilor date (33,7%) și costurile prea mari (24,5%). Motivația pentru educația informală este, de asemenea, destul de scăzută în rândul persoanelor în vârstă: circa 4%, înregistrând ponderea cea mai mică. În cazul programelor de educație nonformală barierele în accesarea acestora de către persoanele în vârstă sunt distanța prea mare (33,8%), responsabilitățile familiale și sănătatea/vârsta (a câte 22,6%). Datele Ministerului Educației și Cercetării atestă că la nivel național au fost create 5 centre de educație a adulților în: raionul Șoldănești (satul Rogojeni), raionul Rezina (satul Pripiceni), raionul Dubăsari (satul Oxentea), raionul Leova (satul Sărata Nouă și orașul Leova), ceea ce explică factorul enunțat mai sus referitor la distanța prea mare.

Interesul scăzut pentru educația de-a lungul vieții este dependent de impactul acesteia asupra reușitei profesionale, or conexiunea între continuarea studiilor/cursurilor de profesionalizare și reușita profesională este mai puțin resimțită odată cu înaintarea în vârstă. Astfel, persoanele în vârstă ar opta mai des pentru studii nonformale (5,4% – traininguri/seminare, 3,9% – cursuri de specializare/recalificare și 2,6% – schimb de experiență), decât pentru studii formale (4,2% – continuarea studiilor la colegiu/universitate și 2,6% – studii de master/doctorat). În același timp, probabilitatea de a urma studii în următorii ani de către persoanele în vârstă este destul de scăzută, prezentând interes în mare parte activitățile de educație nonformală: 6,0% ar participa la seminare/traininguri (figura 13).

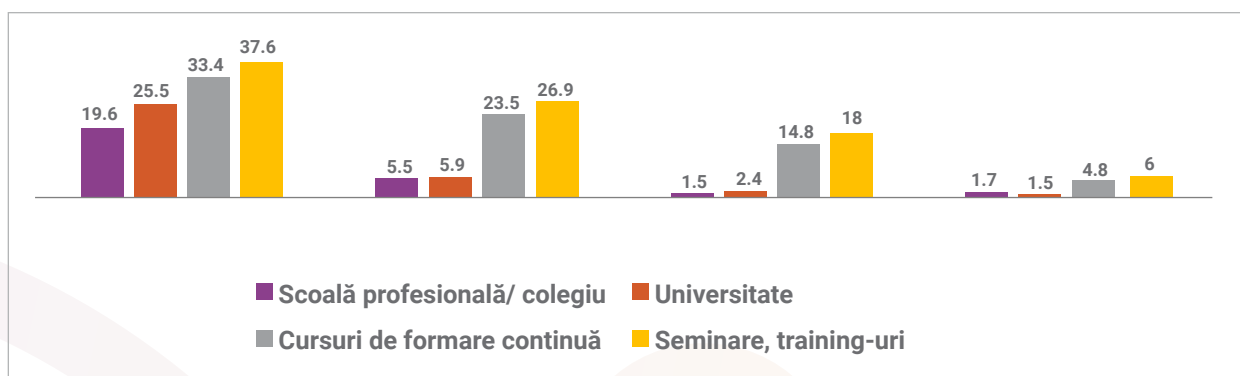

Figura 13. Pondere a populației de peste 60 de ani care probabil ar urma studii formale sau nonformale în următorii 3 ani (%)

Sursa: Studiul *Calea incertă spre calificarea adulților. O analiză a inegalităților de învățare pe tot parcursul vieții în Republica Moldova. Chișinău, 2020*

În Republica Moldova oportunitățile de formare profesională de-a lungul vieții nu răspund totalmente necesităților adulților, inclusiv persoanelor în vârstă. Chiar dacă în ultimii ani au fost înregistrate o serie de progrese în dezvoltarea cadrului de politici în domeniul educației pe tot parcursul vieții, studiile în domeniu relevă o slabă coerență în realizarea acestora. Programele educaționale sunt centrate în mare parte pe formarea abilităților și competențelor care să le permită încadrarea în câmpul muncii, dar mai puțin pe satisfacerea nevoilor de dezvoltare personală, socială, culturală etc. Pe parcursul anului 2020 au fost dezvoltate, evaluate și acreditate 404 programe de formare profesională continuă în contextul învățării pe tot parcursul vieții, în mare parte acestea fiind din domeniul științe ale educației. Pentru aproximativ 40% dintre vârstnicii doritori de a studia, programele de studii par a nu fi destul de prietenoase, aceștia invocând vârsta și starea sănătății ca fiind o barieră (figura 14). Pentru o altă parte semnificativă dintre vârstnici barierele în realizarea studiilor țin de locul de muncă (21,1% au un program inflexibil, pentru 11,2% nu au avut susținerea angajatorului), iar 22,4% (în mare parte femeile vârstnice) au invocat responsabilitățile familiale drept barieră pentru a învăța.

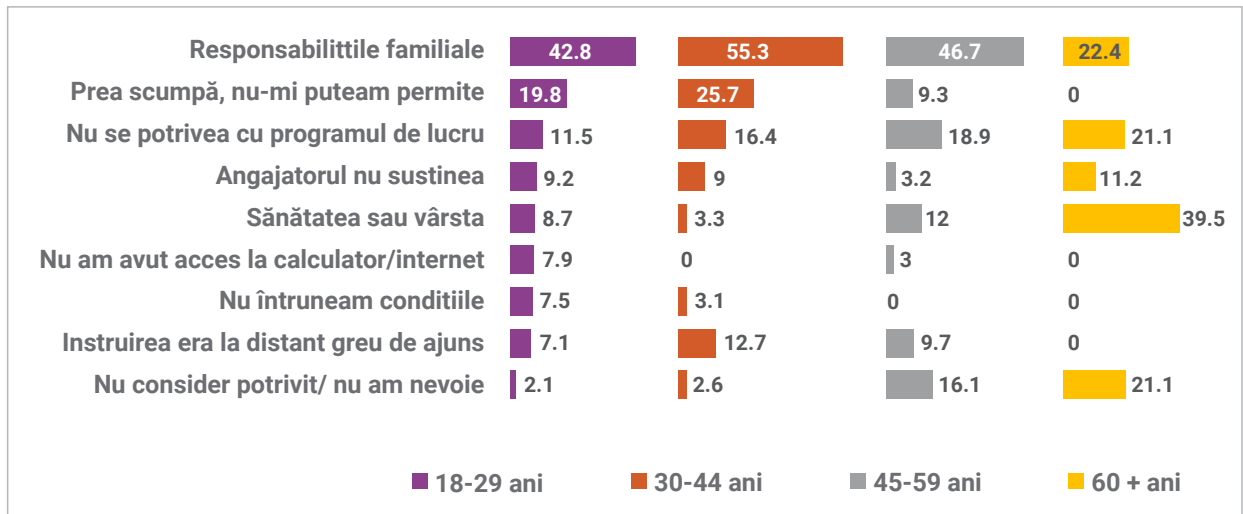

Figura 14. Bariere în continuarea studiilor a populației care a beneficiat anterior de studii formale și ar mai fi dorit să studieze

Sursa: Studiul *Calea incertă spre calificarea adulților. O analiză a inegalităților de învățare pe tot parcursul vieții în Republica Moldova. Chișinău, 2020*

În domeniile în care activează într-o pondere mai mare persoanele în vârstă, rata globală de participare la programe de formare continuă este relativ mai mică.

Aceste domenii sunt: agricultură și silvicultură (27,9%), învățământ (14,8%), industrie (11,9%), comerț (10,6%), sănătate și asistență socială (9,4%). Valoarea cea mai scăzută a ratei globale de participare la programe de formare continuă a fost înregistrată în agricultură, silvicultură și pescuit (5,6%). În cazul învățământului, rata globală de participare la programe de formare continuă a fost de 15,5% în anul 2021, în industrie – 15,2%, comerț – 12,1%, sănătate și asistență socială – 22%, ceea ce atestă o participare scăzută în programe de formare continuă a celor care muncesc în aceste domenii, inclusiv persoanele în vârstă.

Participarea persoanelor în vârstă la programele de educație este condiționată și de accesul limitat la tehnologiile digitale. În medie, doar 32,9% din populația țării de peste 60 de ani utilizează internetul, fiind cu aproximativ 41 puncte procentuale sub media pe populația generală (18 ani și peste) și cu circa 8 puncte procentuale sub media UE (40,8%). Înaintarea în vârstă este asociată cu o scădere a numărului persoanelor care accesează sursele de internet (figura 15). Utilizarea internetului într-o pondere mai mare se realizează de către persoanele de peste 60 de ani din mediul urban (media 42,8%) și într-o pondere mai mică în mediul rural (media 28,9%). Totodată, femeile de 70-79 de ani (20,1%), comparativ cu bărbații de aceeași vârstă (26,0%), au înregistrat o pondere mai mică în utilizarea internetului.

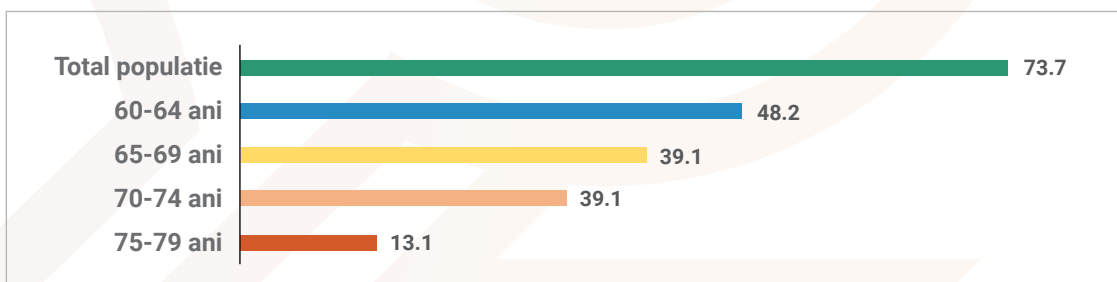

Figura 15. Ponderea populației de peste 60 de ani care utilizează internetul (%)

Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale, UNFPA, Studiul „Generații și Gen”

Competențele digitale ale persoanelor în vârstă sunt destul de limitate. Analizele existente (figura 16) indică asupra unor discrepanțe semnificative în ceea ce privește competențele digitale de bază. Nivelul competențelor digitale este mic atât pentru grupul de vârstă 60+, cât și în rândul grupului de vârstă de 45-59 de ani. Accesul limitat la tehnologiile informaționale și nivelul slab al competențelor digitale vor avea repercusiuni semnificative, în sensul în care pentru aceste grupuri serviciile publice digitale nu vor fi deplin disponibile, la fel ca și posibilitatea de a comunica și a accesa forme flexibile de muncă sau de educație, precum și simpla posibilitate de a se informa din mediul digital.

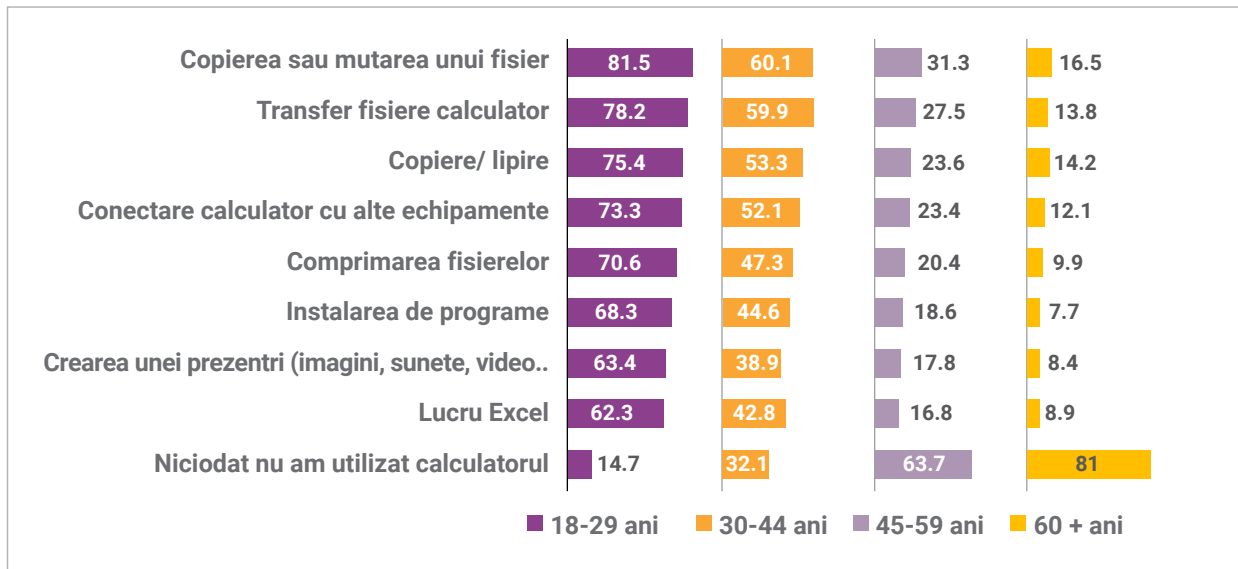

Figura 16. Nivelul competențelor digitale de bază, %

Sursa: Studiul *Calea incertă spre calificarea adulților. O analiză a inegalităților de învățare pe tot parcursul vieții în Republica Moldova. Chișinău, 2020*

O problemă care afectează dezvoltarea și prestarea serviciilor de educație continuă a adulților, inclusiv a persoanelor în vârstă, este lipsa unui mecanism clar cu privire la reglementarea colectării, prelucrării, interpretării și furnizării datelor statistice. În afara unor date care să reflecte nevoile de competențe și cunoștințe ale acestui grup de persoane este dificil să se proiecteze anumite intervenții. În același context, se resimte o lipsă de studii științifice desfășurate sistematic cu privire la nevoile de instruire, fapt ce afectează buna înțelegere a necesităților și a aspirațiilor de instruire, a obstacolelor etc.

4. Participarea vârstnicilor pe piața muncii

În condițiile unui declin demografic, piața forței de muncă va fi afectată prin scăderea numărului celor mai activi pe piața forței de muncă – contingentul în vârstă de 20-64 de ani. Astfel, dacă la începutul anului 2022 efectivul acestora era de circa 1,6 milioane, atunci în anul 2040 se prognozează o reducere de până la 1 milion. Chiar dacă după proporții, raportat la totalul populației, acest contingent nu va diminua semnificativ – de la 61,4% până la 58,1%, raportul dintre forța de muncă tânără și adultă se va majora în favoarea ultimilor. În consecință, vom asista la o insuficiență a forței de muncă.

Înaintarea în vârstă este asociată cu dificultăți de participare a persoanelor pe piața muncii, accentuându-se odată cu pensionarea. Mai mult de 88,0% dintre persoanele de peste 60 de ani consideră că este greu și foarte greu pentru persoanele în vârstă de a-și găsi un loc de muncă în Republica Moldova. În perioada 2016-2020 se înregistrează o scădere cu 5,6 puncte procentuale a numărului persoanelor de 60 de ani și peste ocupate în câmpul muncii (de la 19,4% în anul 2016 până la 13,8% în anul 2020), în raport cu o creștere a ponderii populației inactive (figura 17).

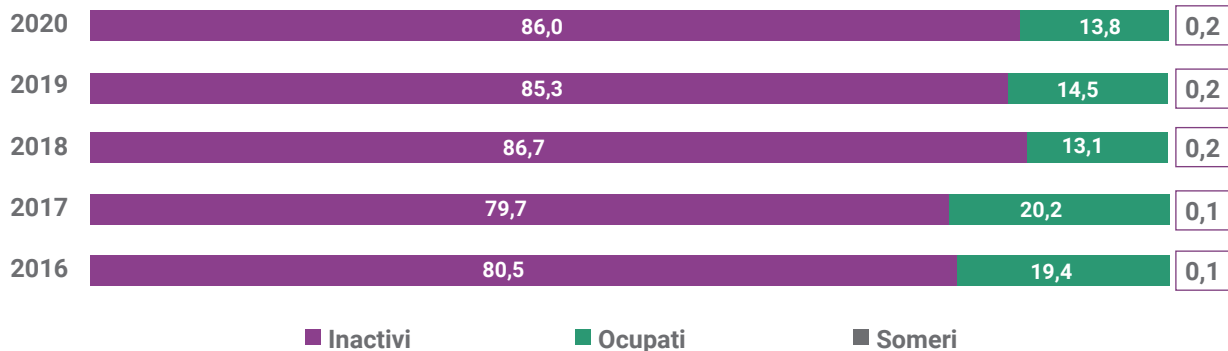

Figura 17. Participarea la activitatea economică a persoanelor de 60 de ani și peste, anii 2016-2020 (%)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Activismul pe piața muncii este mai mare în rândul populației de 55-59 de ani, în anul 2020 rata de ocupare fiind de 52,9%. Rata de ocupare scade spre vârsta de 74 de ani: mai puțin de 7% din populația de 70-74 de ani este ocupată (figura 18).

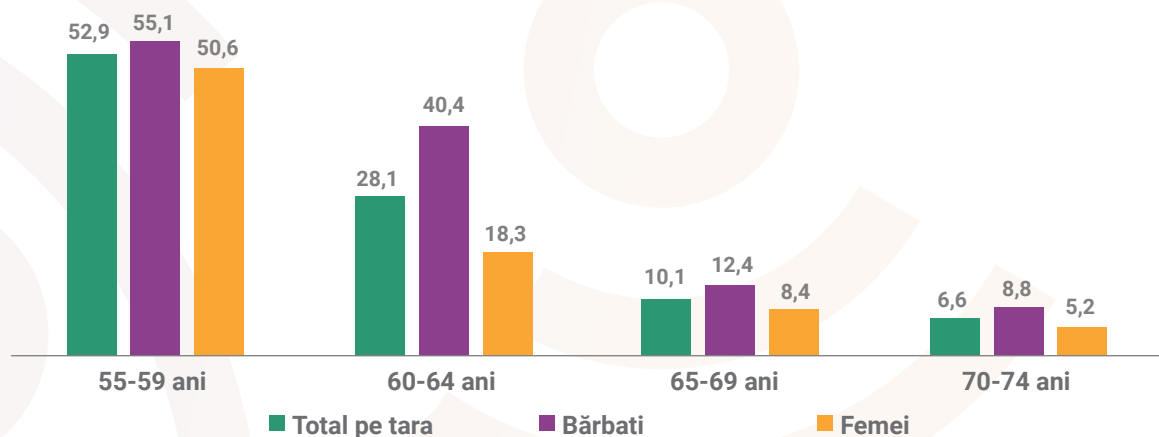

Figura 18. Rata de ocupare a persoanelor de 55-74 de ani, 2020 (%)

Sursa: Centrul Cercetări Demografice

Ocuparea persoanelor vârstnice este determinată de inegalități de gen. Datele dezagregate evidențiază o diferență de șanse pe piața muncii pentru femei. Rata de ocupare a femeilor este mai scăzută decât cea a bărbaților, în special la categoriile de vârstă 60-64 de ani (de 2,2 ori mai mică) și 65-69 de ani (de 1,5 ori mai mică), una din explicațiile fiind vârsta de pensionare a femeilor. Pe lângă diferențele impuse de limita de vârstă la pensionare, de-a lungul anilor femeile se confruntă cu o serie de provocări legate de inegalitățile de gen în acces la oportunități economice, în divizarea muncii plătite și neplătite etc.

Persoanele vârstnice sunt ocupate preponderent în sectoare și locuri de muncă cu o productivitate mică. În mare parte, persoanele de peste 60 de ani activează în domenii precum agricultura și silvicultura (27,9%), învățământ (14,8%), industrie (11,9%), comerț (10,6%), sănătate și asistență socială (9,4%) (figura 19).

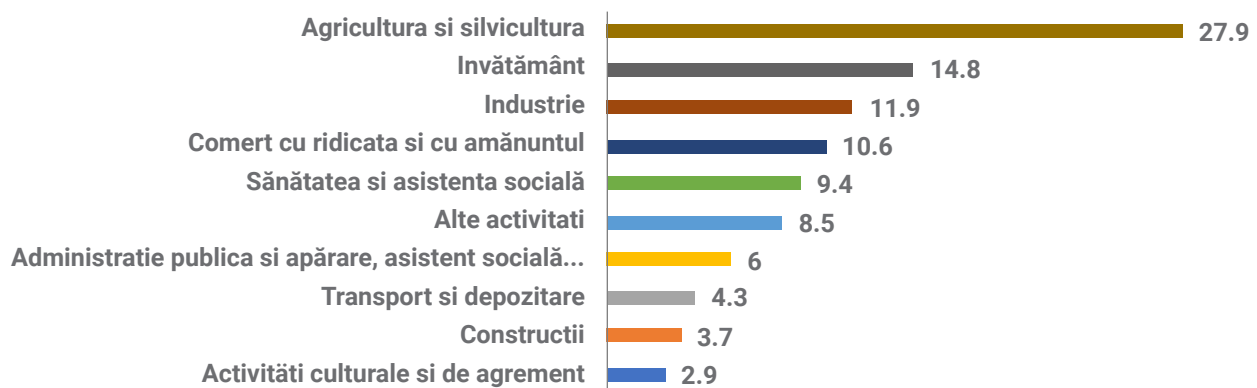

Figura 19. Ponderea persoanelor în vârstă de 60 de ani și peste ocupate, pe activități economice, în anul 2020 (%)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Un aspect important de menționat este creșterea în ultimii 3 ani a numărului șomerilor din categoria de vârstă 45-64 de ani: de la 32% în anul 2019 până la 37,2% în anul 2021. Acest fapt are consecințe asupra integrării ulterioare a acestora pe piața muncii.

Practicile discriminatorii de pe piața muncii în raport cu persoanele care au atins vârsta de pensionare au devenit mai frecvente. Datele Consiliului pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității indică asupra faptului că în 8% din totalul plângerilor înregistrate în anul 2021 era invocată discriminarea pe criteriul de deținere a statutului de pensionar pentru limită de vârstă. Unii vârstnici consideră că nu sunt tratați în mod corespunzător odată ce ajung la vârsta de pensionare, dat fiind mărimea mică a pensiei. În același timp, 48,5% din persoanele de peste 60 de ani consideră că persoanele în vârstă sunt printre grupurile cele mai discriminate în Republica Moldova, iar aproximativ 27% au fost discriminate în ultimele 12 luni.

5. Vulnerabilitatea economică

Vulnerabilitatea economică a persoanelor în vârstă este mult mai semnificativă comparativ cu cea a populației generale, fiind expuse într-o măsură mai mare sărăciei absolute. În anul 2021, trăiau în sărăcie absolută aproximativ 36% dintre vârstnici, ponderea acestora fiind într-o descreștere nesemnificativă în comparație cu anul 2020 (37,2%), dar în creștere față de anul 2016 (31,6%). În ultimii 3 ani se atestă o discrepanță semnificativă între rata sărăciei absolute în rândul persoanelor de 60 de ani și peste și celelalte categorii de vârstă (figura 20).

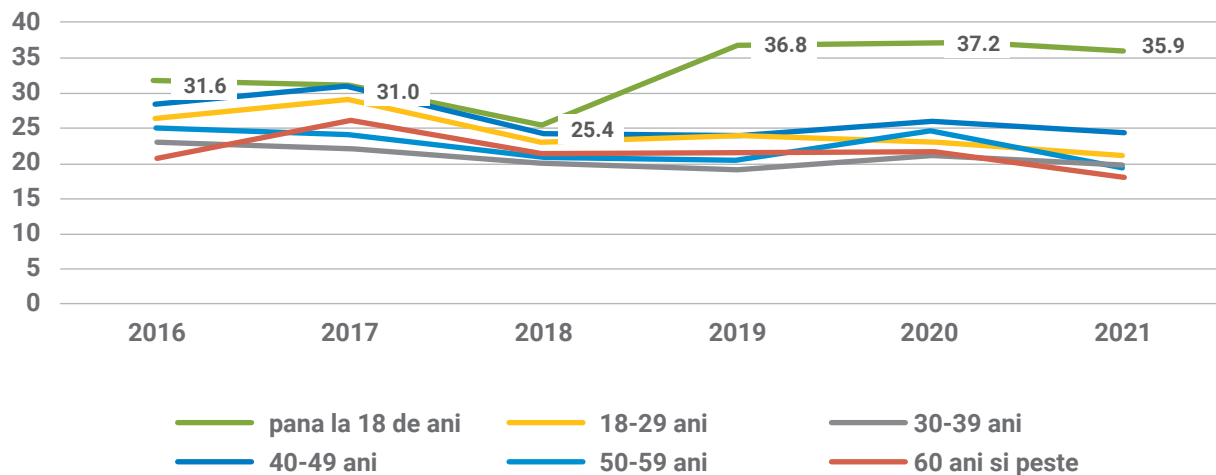

Figura 20. Rata sărăciei absolute pe categorii de vârstă în perioada 2016-2021, în %

Sursa: Biroul Național de Statistică

Gospodăriile formate exclusiv de vârstnici din mediul rural au o situație financiară mai precară comparativ cu cele din mediul urban. În același timp, se constată o dependență financiară a vârstnicilor de prestațiile sociale, care sunt principala sursă de venit a gospodăriilor formate doar de vârstnici atât din mediul urban (66,0%), cât și din cel rural (65,2%). Doar în a cincea parte dintre gospodăriile formate numai de vârstnici din mediul urban și în aproximativ a zecea parte dintre cele din mediul rural veniturile sunt completate de cele provenite din activitatea salarială (figura 21).

Figura 21. Veniturile medii lunare per persoană în gospodăriile cu vârstnici în anul 2021 (lei)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Femeile în vârstă sunt expuse într-o măsură mai mare vulnerabilității economice. Astfel, 73,8% dintre beneficiarii serviciului Cantină de ajutor social și 72,1 % din totalul vârstnicilor care au beneficiat în anul 2021 de Suport monetar adresat familiilor/persoanelor defavorizate sunt femei. Odată cu înaintarea în vârstă, femeile, într-o măsură mai mare, sunt beneficiare de suport financiar (cel puțin 750 de lei): în medie, 14,0% de femei de peste 60 de ani comparativ cu 11,6% de bărbați de aceeași vârstă. Femeile de peste 65 de ani, într-o măsură mai mare, au beneficiat în ultimele 12 luni de suport financiar. De asemenea, majoritatea (83,4%) beneficiarilor serviciului social Îngrijire la domiciliu, în anul 2020, au fost femeile. Datele Studiului „Generații și Gen” evidențiază că, în medie, doar 17,5% dintre persoanele de 60-79 de ani au venituri suficiente pentru acoperirea necesităților de bază, fiind cu 11,4 puncte procentuale mai puține persoane comparativ cu populația generală. Femeile în vârstă, comparativ cu bărbații, într-o pondere mai mică au venituri suficiente, ceea ce relevă o capacitate redusă de satisfacere a nevoilor de bază (figura 22).

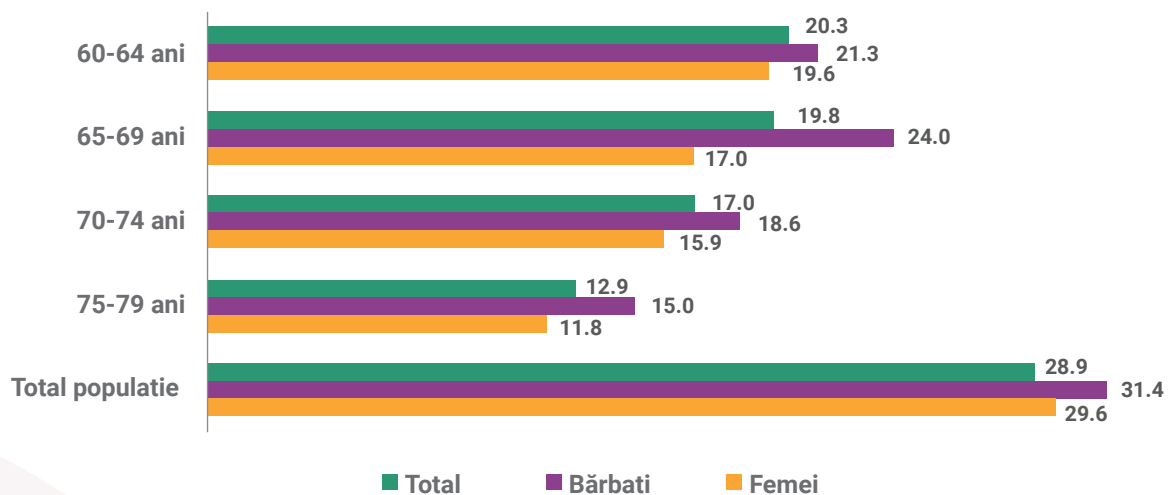

Figura 22. Distribuția persoanelor de 60-79 de ani după suficiența veniturilor pentru a acoperi necesitățile de bază (%)

Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale, UNFPA, Studiul „Generații și Gen”

6. Solidaritate intergenerațională

Rețelele intergeneraționale reprezintă un mecanism relevant în asigurarea unei îmbătrâniri active și sănătoase. Oferirea suportului persoanelor în vârstă în autoîngrijire este un indicator care reflectă nivelul de solidaritate între generații. În cazul Republicii Moldova doar 6,6% din populația de 15-79 de ani a oferit regulat îngrijire personală în ultimele 12 luni persoanelor cu vârsta de 75 de ani și peste, cu o pondere mai mare în rândul femeilor. Participarea persoanelor de peste 55 de ani în îngrijirea adulților este mai mare (15,5%) comparativ cu populația generală, înregistrându-se o participare mai activă și în acest caz a femeilor. Pe de altă parte, doar 4,1% dintre persoanele de 65 de ani+ au beneficiat în ultimele 12 luni de ajutor în îngrijirea personală, ponderea fiind mai mare odată cu înaintarea în vârstă și în rândul bărbaților.

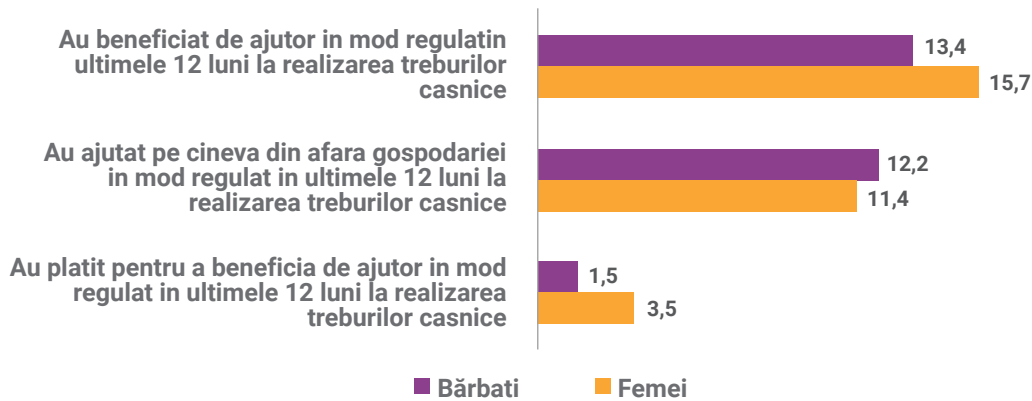

Figura 23. Ponderea persoanelor de 60-79 de ani care au beneficiat de ajutor și au oferit ajutor în mod regulat pentru realizarea treburilor casnice (%)

Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale, UNFPA, Studiul „Generații și Gen”

Contribuția vârstnicilor este regăsită și în ajutorarea altora în treburile casnice. Aproximativ 12% dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 60 și 79 de ani au oferit ajutor altor persoane din afara gospodăriei în realizarea treburilor casnice, în timp ce 14,6% au beneficiat de un astfel de ajutor (figura 23). Starea economică precară a persoanelor de peste 60 de ani influențează capacitatea acestora de a plăti pentru realizarea treburilor casnice de către persoane terțe: în medie, doar 2,5% și-au permis acest lucru în ultimele 12 luni. O contribuție a generației vârstnice este oferirea suportului în îngrijirea copiilor mici. Aproximativ a cincea parte dintre persoanele de 60-69 de ani au oferit în ultimele 12 luni astfel de ajutor, cu o implicare mai mare a femeilor.

7. Participarea persoanelor în vârstă în viața civică și a comunității

Nivelul de informare a vârstnicilor este relativ mai mic. Datele existente cu privire la nivelul de informare a persoanelor în vârstă cu privire la activitatea autorităților publice locale, cât și nivelul de cunoștințe cu privire la drepturile omului este mai mic comparativ cu celelalte grupuri de vârstă (figura 24). Un factor care devine tot mai semnificativ, care explică aceste diferențe, se referă la accesul limitat al vârstnicilor la tehnologiile digitale de informare. Un alt factor relevant este modul în care organizațiile societății civile abordează vârstnicii în procesul de informare sau mobilizare comunitară. Datele unui studiu realizat de către Oficiul Avocatului Poporului arată că aproximativ 7% dintre tineri au fost abordați de către organizațiile societății civile într-un proces de informare cu privire la drepturile omului comparativ cu 2% dintre vârstnici.

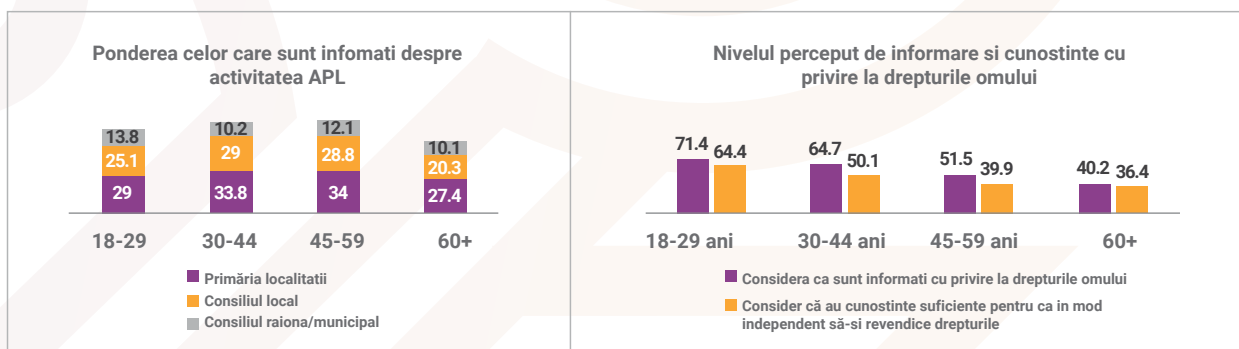

Figura 24. Nivelul de informare cu privire la activitatea autorităților publice locale și drepturile omului, (%)

Sursa: Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, Oficiul Avocatului Poporului

Participarea la viața comunitară a vârstnicilor este destul de limitată.

Doar 3% din populația de peste 55 de ani susțin că cel puțin o dată pe lună participă la activități organizate în comunitate de către serviciile sociale și comunitare, asociațiile educaționale și culturale, organizațiile caritabile etc. De asemenea, doar 1% din totalul veniturilor gospodăriilor de pensionari sunt cheltuite pe recreere și cultură și 0,2% – pe educație, fiind în scădere față de anul 2019. Participarea la activități culturale determină menținerea persoanelor în vârstă în circuitul social. În cazul Republicii Moldova, înțelegerea accesării serviciilor culturale de către persoanele în vârstă nu este posibilă, din cauza lipsei unor date statistice dezagregate.

Participarea în procesul decizional a crescut, dar disponibilitatea de a participa rămâne a fi mică.

Comparativ cu anul 2018, în anul 2021, rata de participare a vârstnicilor în procesul decizional, dar și a tuturor grupurilor de vârstă a crescut. Implementarea mai multor programe și inițiative la nivel comunitar ar putea explica această dinamică pozitivă. Totodată, disponibilitatea de a participa la procesul decizional rămâne a fi relativ mică prin comparație. Spre exemplu, în anul 2021, 35,9% din populația generală și 37,3% din populația cu vârsta de 30-44 de ani erau dispuși să se implice în anumite activități de influențare a procesului decizional, ponderea persoanelor de 60+ dispuse să se implice era de 27,7% (figura 25).

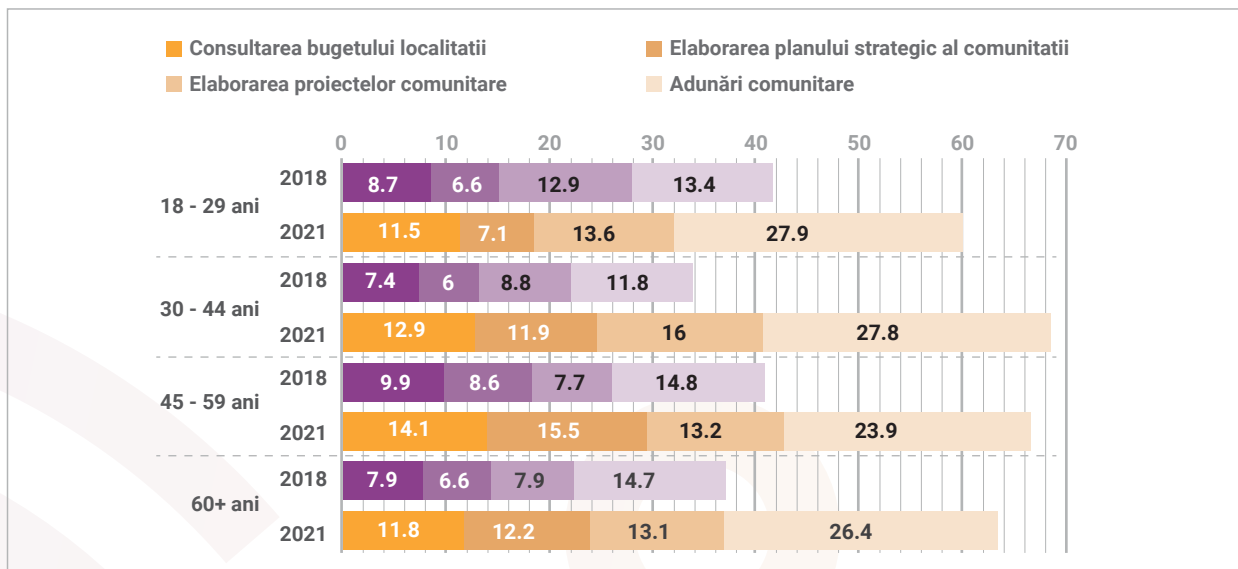

Figura 25. Nivelul de participare în procesul decizional (%)

Sursa: Moldova Inegală: O analiză a inegalităților din Republica Moldova, 2021

8. Infrastructura fizică și dotarea gospodăriilor

Gospodăriile formate numai de persoane în vârstă sunt mai slab dotate cu principalele comodități comparativ cu gospodăriile în care locuiesc și alte persoane pe lângă cele vârstnice. În aproximativ jumătate din gospodării (în medie 51,2%), vârstnicii au acces la grup sanitar în interiorul locuinței, un acces mai scăzut având cei din gospodării formate exclusiv din persoane în vârstă (48,2%). În același timp, vârstnicii din acest tip de gospodării au acces limitat la apă caldă (53,5%), baie sau duș în interiorul locuinței (54,6%), gaze naturale din rețea (55,3%) și apeduct (76,4%) (figura 26).

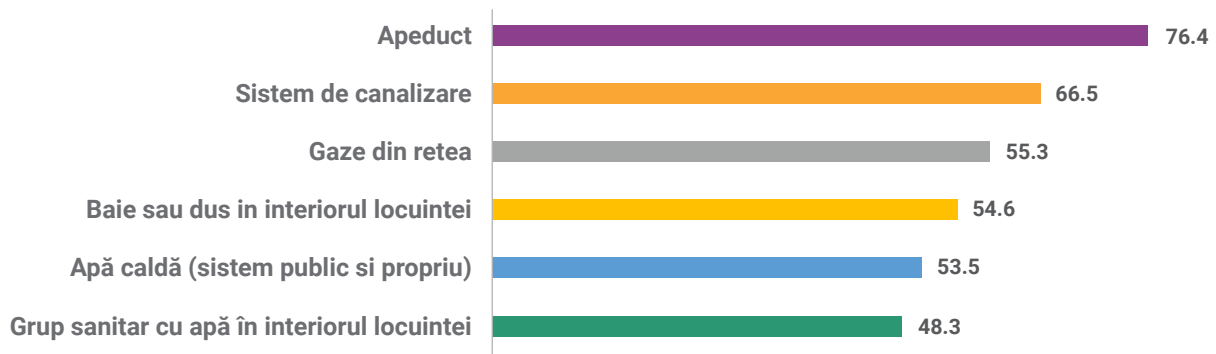

Figura 26. Dotarea cu principalele comodități a locuințelor gospodăriilor formate numai de vârstnici, 2021 (%)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Gospodăriile persoanelor vârstnice sunt dezavantajate în raport cu cele ale tinerilor în ceea ce privește accesul la serviciile comunitare. Această discrepanță este determinată, în mare parte, de decalajul de venituri pe care le au aceste gospodării și capacitățile lor financiare de a se conecta la servicii. Pentru o parte semnificativă a vârstnicilor, serviciile comunitare sunt scumpe (figura 27).

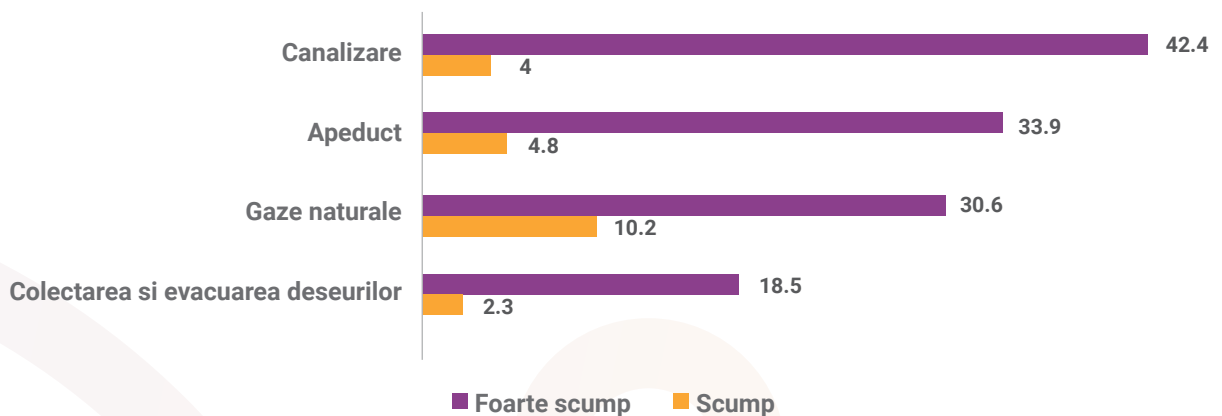

Figura 27. Ponderea persoanelor de 60+ care consideră serviciile comunale prea scumpe, în raport cu veniturile disponibile (%)

Sursa: Moldova Inegală: O analiză a inegalităților din Republica Moldova, 2021

Astfel, gospodăriile persoanelor vârstnice au acces limitat la servicii și utilități, având în vedere veniturile și statutul acestora.

9. Indicele îmbătrânirii active

Contextul social și economic al Republicii Moldova are un impact important asupra situației persoanelor vârstnice și oportunităților acestora. Persoanele în vârstă sunt expuse unei vulnerabilități multiaspectuale, care poate fi identificată prin Indicele îmbătrânirii active. Indicatorul dat a înregistrat, în anul 2020, valoarea de 28,7 puncte din 100, fiind cu 8,1 puncte mai mică comparativ cu media europeană (36,8 puncte) și aproximativ de 2 ori mai mică față de obiectivul-țintă de 57,5 puncte. Valoarea Indicelui Îmbătrânirii Active atestă discrepanțe dintre bărbați (30,5 puncte) și femei (27,1 puncte). Femeile, deși au o durată a vieții mai lungă, au șanse inegale în raport cu bărbații de a îmbătrâni activ și sănătos, fiind dezavantajate social și având un nivel înalt de vulnerabilitate ocupațională, materială, financiară și fizică pe parcursul înaintării în vârstă. În acest context, **mai puțin de a treia parte din populația de 55 de ani și peste din Republica Moldova are oportunități de a îmbătrâni activ și sănătos.**

Analiza implementării angajamentelor asumate de Republica Moldova ca urmare a aderării la Planul Internațional de Acțiune pentru Îmbătrânire Activă de la Madrid (2002), desfășurată în anul 2021, relevă o serie de aspecte lacunare ale politicilor implementate până la moment (figura 28), fapt ce conduce la necesitatea revizuirii politicilor publice, care să răspundă plenar la nevoile persoanelor în vârstă, dar și la cele ale întregii populații, pentru a contribui la crearea unui mediu care să ofere oportunități de îmbătrânire sănătoasă și activă.

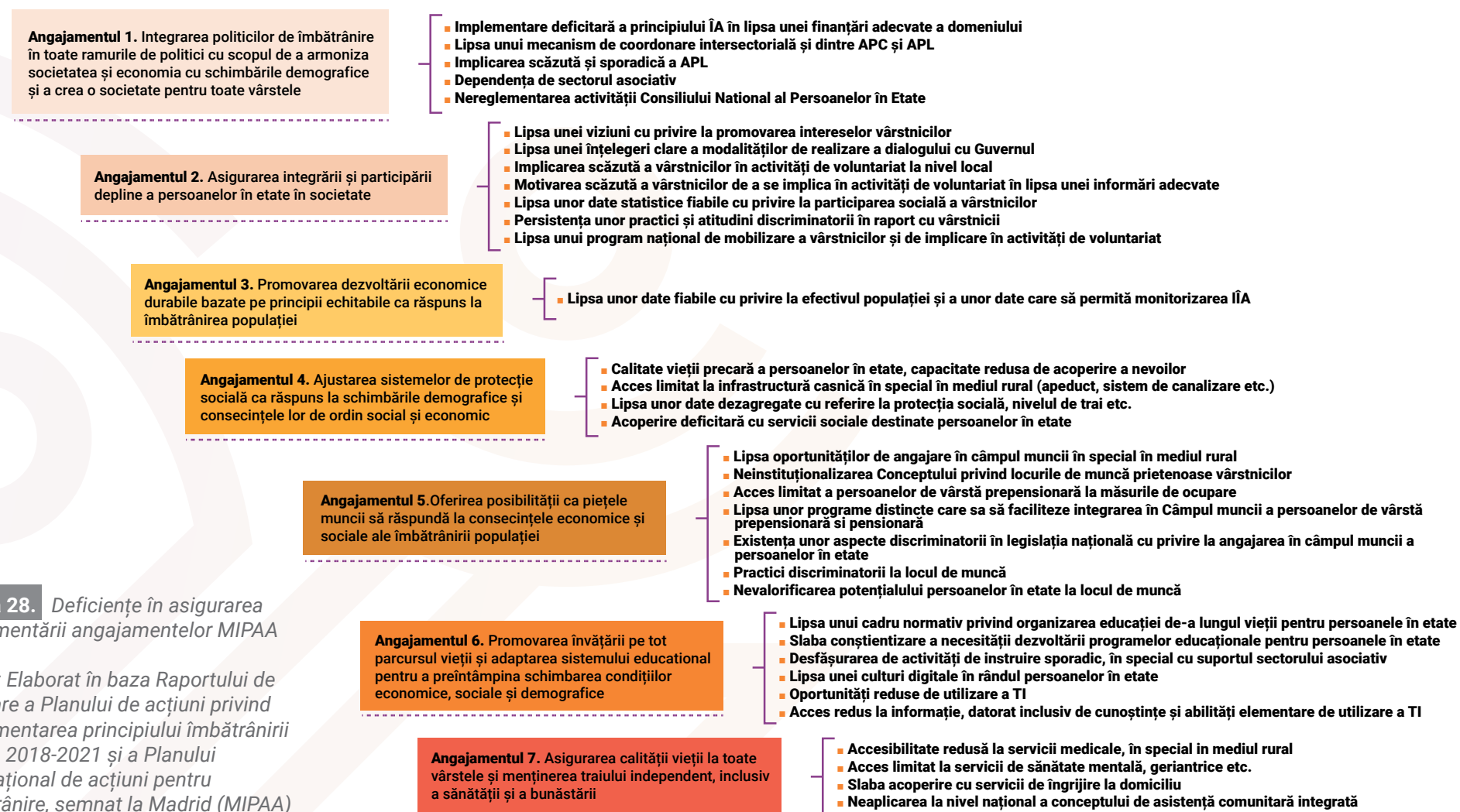

Figura 28. Deficiențe în asigurarea implementării angajamentelor MIPAA

Sursa: Elaborat în baza Raportului de Evaluare a Planului de acțiuni privind implementarea principiului îmbătrânirii active, 2018-2021 și a Planului internațional de acțiuni pentru îmbătrânire, semnat la Madrid (MIPAA)

III. OBIECTIVE GENERALE ALE PROGRAMULUI

Crearea unui mediu oportun pentru asigurarea unei îmbătrâniri active și sănătoase, cu respectarea demnității și recunoașterea potențialului persoanelor la orice vârstă implică o abordare intersectorială și un efort consolidat al tuturor instituțiilor. În condițiile unui ritm alert de îmbătrânire a populației țării, se impune necesitatea intervențiilor coerente și bine coordonate pentru a maximiza impactul politicilor. În acest context, scopul Programului este de a crea premise și oportunități de a îmbătrâni sănătos, activ și productiv pentru toate persoanele din Republica Moldova, contribuind la creșterea indicelui de îmbătrânire activă cu 8,1 puncte, de la 28,7 puncte în anul 2020 la 36,8 puncte în anul 2027.

În atingerea scopului, au fost stabilite următoarele **obiective generale**:

- 1 extinderea accesului persoanelor în vârstă la servicii sociale de bază calitative;
- 2 consolidarea cadrului de politici și instituțional în vederea sporirii oportunităților de îmbătrânire sănătoasă și activă prin crearea mediilor prietenoase cu vârsta și integrarea îmbătrânirii în domeniile vieții sociale;
- 3 creșterea numărului persoanelor vârstnice care participă în programe, servicii și activități comunitare pentru împuternicirea lor;
- 4 sporirea numărului persoanelor vârstnice care utilizează tehnologiile informaționale

IV. OBIECTIVE SPECIFICE ALE PROGRAMULUI

Conceptualizarea obiectivelor generale este realizată prin setul de obiective specifice, coerente și relevante în raport cu principalele probleme care au impact asupra domeniului îmbătrânirii active și sănătoase, după cum urmează:

obiectivul specific 1.1.

Crearea și extinderea în 50 de comunități a serviciilor sociale de bază pentru persoanele în vârstă, până în anul 2027;

obiectivul specific 2.1.

Sporirea cu 60% a gradului de implementare a obiectivelor de politică publică relevante îmbătrânirii active și sănătoase, ca urmare a fortificării capacităților autorităților administrative responsabile de implementarea Programului, până în anul 2027;

obiectivul specific 2.2.

Integrarea perspectivei îmbătrânirii active și sănătoase în 5 politici sectoriale, până în anul 2027;

obiectivul specific 3.1.

Ajustarea de către cel puțin 80 de autorități publice locale a serviciilor comunitare existente (cultură, sport etc.) pentru a le face mai prietenoase persoanelor vârstnice, până în anul 2027;

obiectivul specific 3.2.

Inițierea de către 50 de autorități publice locale a serviciilor și programelor comunitare de mobilizare, autoorganizare a persoanelor vârstnice, până în anul 2027;

obiectivul specific 3.3.

Sporirea numărului de organizații ale societății civile care implementează programe și activități destinate îmbătrânirii active la nivel local, de la 4 în anul 2022 la 25 în anul 2027;

obiectivul specific 4.1.

Dezvoltarea și asigurarea funcționalității Platformei Naționale de Echipamente TIC pentru vârstnici, începând cu anul 2024;

obiectivul specific 4.2.

Inițierea și implementarea Programului de Suport pentru Conectare dedicat persoanelor vârstnice, asigurându-se accesul în perioada 2024-2027 pentru 25 000 de persoane vârstnice la comunicare prin echipamente moderne;

obiectivul specific 4.3.

Extinderea în mai multe comunități a rețelei naționale de mentori digitali pentru vârstnici, contribuind la sporirea numărului acestora până la 5 000 de persoane, având cunoștințe de operare a echipamentelor TIC cu impact asupra posibilităților de accesare a serviciilor publice, de comunicare și relaționare socială, până în anul 2027.

Obiectivele Programului corelează cu angajamentele *Planului Internațional de Acțiune pentru Îmbătrânire de la Madrid*, având impact asupra domeniilor măsurate prin indicii îmbătrânirii active.

V. IMPACT

@UNFPA Moldova/2021

Implementarea prezentului Program urmărește sporirea numărului vârstnicilor din Republica Moldova mai sănătoși, mai productivi și împuterniciți de a participa activ în toate sferele vieții sociale. În acest context, Programul țintește depășirea constrângerilor referitoare la capacitățile instituționale în abordarea și integrarea principiului îmbătrânirii active în politici la nivel național și local.

Impactul anticipat al obiectivelor specifice propuse și efectele pe termen mediu rezultate din implementarea Programului se estimează după cum este prezentat în tabelul 1.

Tabelul 1

Cadrul de rezultate al Programului			
Rezultate	Indicatori și surse de date	Date de referință	Indicator de impact 2027
<p>Impact: mai mulți vârstnici din Republica Moldova devin mai sănătoși, mai productivi și împuterniciți să participe activ în toate sferele societății</p>	<p>Indicele îmbătrânirii active (puncte/score) pe cele 4 domenii, dezagregate</p> <p><i>Sursa: Raportul Indicelui Îmbătrânirii Active în Republica Moldova</i></p>	<p>28,7 (2020)</p>	<p>36,8 Media EU (2020)</p>

Rezultate	Indicatori și surse de date	Date de referință	Indicator de impact 2027
<p>Obiectiv general 1. Extinderea accesului persoanelor în vârstă la servicii sociale de bază /de calitate</p>	<p>Număr de bărbați și femei care beneficiază anual de servicii: (i) alimentare socială; (ii) serviciu de îngrijire la domiciliu; (iii) centre de zi pentru vârstnici;</p> <p>Sursa: Raportul anual al Agenția Națională Asistență Socială</p>	<p>13 352 15 975 1 135</p>	<p>17 352 19 000 1 475</p>
<p>Obiectiv specific 1.1. Crearea și extinderea în 50 de comunități a serviciilor sociale de bază pentru persoanele în vârstă, până în anul 2027</p>	<p>Număr de autorități publice locale (cumulativ) care au creat servicii noi de bază și care au extins serviciile sociale</p>	n/a	50
<p>Obiectiv general 2. Consolidarea cadrului de politici și instituțional în vederea sporirii oportunităților de îmbătrânire sănătoasă și activă prin crearea mediilor prietenoase cu vârsta și integrarea îmbătrânirii în domeniile vieții sociale</p>	<p>Grad de implementare a obiectivelor de politică publică relevante îmbătrânirii active și sănătoase per domeniu/-sector</p> <p>Sursa: Rapoarte anuale de implementare a Programului; Rapoarte de evaluare a politicilor publice sectoriale</p>	n/a	60%
<p>Obiectiv specific 2.1. Sporirea cu 60% a gradului de implementare a obiectivelor de politică publică relevante îmbătrânirii active și sănătoase, ca urmare a fortificării capacităților autorităților administrative responsabile de implementarea Programului</p>	<p>Număr de ministere responsabile de implementarea prevederilor Programului, care dezvoltă activ cel puțin o inițiativă în domeniul îmbătrânirii active și sănătoase relevante politicii sectoriale</p> <p>Sursa: Raportul anual al ministerelor</p>	n/a	Cel puțin 3

Rezultate	Indicatori și surse de date	Date de referință	Indicator de impact 2027
Obiectiv specific 2.2. Integrarea perspectivei îmbătrânirii active și sănătoase în 5 politici sectoriale	Număr de politici sectoriale care integrează perspectiva îmbătrânirii active și sănătoase Sursa: Evaluarea politicilor sectoriale	3	5
Obiectiv general 3. Creșterea numărului persoanelor vârstnice care participă în programe, servicii și activități comunitare pentru împuternicirea lor	Indicele de participare socială (puncte/scor) Indicele cu privire la viață independentă, sănătoasă și în condiții de siguranță (puncte/scor) Sursa: Studiul Gen și Generații, Indicele Îmbătrânirii Active Număr cumulativ de persoane de 55+ (dezagregat pe gen) care sunt înscrise la servicii comunitare publice de sport, participare comunitară și activitate culturală prin intermediul efortului din cadrul Programului Sursa: Rapoarte ale Ministerului Culturii, Ministerului Educației și Cercetării, autorităților publice locale	13,0 (12,3 bărbați, 13,6 femei; 2020) 53,8 (59,0 bărbați, 48,3 femei; 2020) n/a	17,0 (17,0 bărbați, 17,0 femei) 60,0 (60,0 bărbați, 60,0 femei) 50 000 (10 000 bărbați)
Obiectiv specific 3.1. Ajustarea de către cel puțin 80 de autorități publice locale a serviciilor comunitare existente (cultură, sport etc.) pentru a le face mai prietenoase persoanelor vârstnice	Număr de autorități publice locale care au ajustat serviciile existente pentru a le face mai prietenoase vârstnicilor Sursa: Rapoarte ale Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerului Culturii, Ministerului Educației și Cercetării	n/a	Cel puțin 80

Rezultate	Indicatori și surse de date	Date de referință	Indicator de impact 2027
<p>Obiectiv specific 3.2. Inițierea de către 50 de autorități publice locale a serviciilor și a programelor comunitare de mobilizare, autoorganizare a persoanelor vârstnice</p>	<p>Număr de autorități publice locale care inițiază servicii și programe comunitare de mobilizare a persoanelor vârstnice</p> <p>Sursa: Rapoarte ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale</p>	30 (2021)	50
<p>Obiectiv specific 3.3. Sporirea numărului de organizații ale societății civile care implementează programe și activități destinate îmbătrânirii active la nivel local, de la 4 în anul 2022 până la 25 în anul 2027</p>	<p>Număr de organizații ale societății civile care implementează programe și activități de promovare a îmbătrânirii active și sănătoase la nivel local cu suportul autorităților publice locale și autorităților publice centrale</p> <p>Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale</p>	4 (2022)	25
<p>Obiectiv general 4. Sporirea numărului persoanelor vârstnice care utilizează tehnologiile informaționale pentru accesarea serviciilor publice, comunicare și informare</p>	<p>Pondere a persoanelor de 55-74 de ani care utilizează cel puțin o dată pe săptămână internetul</p> <p>Sursa: Studiul Generații și Gen, Barometrul Opiniei Publice</p>	52,5% (56,3% bărbați, 49,9% femei; 2020)	60,0% (60,0% bărbați, 60,0% femei)
<p>Obiectiv specific 4.1. Dezvoltarea și asigurarea funcționalității Platformei Naționale de Echipamente TIC pentru vârstnici, începând cu anul 2024</p>	<p>Număr de persoane vârstnice care au obținut un echipament TIC în cadrul Platformei Naționale</p> <p>Sursa: Raportul anual al Platformei</p>	n/a	5 000 (1 500 bărbați, 3 500 femei)

Rezultate	Indicatori și surse de date	Date de referință	Indicator de impact 2027
<p>Obiectiv specific 4.2. Inițierea și implementarea Programului de Suport pentru Conectare dedicat persoanelor vârstnice, asigurându-se accesul în perioada 2024-2027 pentru 25 000 de persoane vârstnice la comunicare prin echipamente moderne</p>	<p>Număr de persoane vârstnice care beneficiază de abonamente de trafic de date în cadrul Programului</p> <p>Sursa: Rapoartele anuale ale Programului</p>	n/a	<p>25 000 (7 500 bărbați, 17 500 femei)</p>
<p>Obiectiv specific 4.3. Extinderea în mai multe comunități a rețelei naționale de mentori digitali pentru vârstnici, contribuind la sporirea numărului acestora până la 5 000 persoane, având cunoștințe de operare a echipamentelor TIC cu impact asupra posibilităților de accesare a serviciilor publice, de comunicare și relaționare socială</p>	<p>Număr de persoane vârstnice beneficiare ale efortului de mentorat digital</p> <p>Număr de mentori digitali</p> <p>Sursa: Rapoartele anuale ale Programului</p>	<p>630 (109 bărbați, 521 femei; 2022)</p> <p>175 (38 bărbați, 137 femei; 2022)</p>	<p>5 000 (1 000 bărbați, 4 000 femei)</p> <p>200 (70 bărbați, 130 femei)</p>

Acești indicatori de impact vor fi realizați în perioada 2023-2027 și vor fi evaluați la finalizarea implementării Programului.

VI. COSTURI

Valoarea estimativă a resurselor financiare necesare pentru asigurarea implementării documentului de politică publică în domeniul îmbătrânirii active și sănătoase în perioada 2023-2027 este de 42,95 mil. lei, dintre care 6,76 mil. lei (15,7%) din bugetul de stat și 36,19 mil. lei (84,3%) din surse ale partenerilor de dezvoltare, identificate la momentul elaborării Programului.

Distribuția resurselor financiare pe obiective în funcție de activitățile planificate indică o pondere de 51,3% pentru obiectivul 1, de 4,7% pentru realizarea activităților planificate la obiectivul 2, de 27,9% pentru activitățile planificate a fi realizate în cadrul obiectivului 3 și de 16,1% pentru asigurarea realizării activităților planificate la obiectivul 4.

Resursele financiare în sumă de 22,04 mil. lei aferente obiectivului 1 sunt necesare pentru implementarea obiectivelor specifice, în următoarele proporții: obiectivul specific 1.1 – 51,3%.
Resursele financiare în sumă de 2,01 mil. lei aferente obiectivului 2 sunt necesare pentru implementarea obiectivelor specifice, în următoarele proporții: obiectivul specific 2.1 – 0,9% și obiectivul specific 2.2 – 3,7%.

Resursele financiare în sumă de 12,00 mil. lei aferente obiectivului 3 sunt necesare pentru implementarea obiectivelor specifice, în următoarele proporții: obiectivul specific 3.1 – 11,5%, obiectivul specific 3.2 – 7,6% și obiectivul specific 3.3 – 8,8%.

Resursele financiare în sumă de 6,9 mil. lei aferente obiectivului 4 sunt necesare pentru implementarea obiectivelor specifice, în următoarele proporții: obiectivul specific 4.1 – 7,0%, obiectivul specific 4.2 – 2,3% și obiectivul specific 4.3 – 6,8%.

Distribuirea resurselor financiare în funcție de sursa de finanțare pentru perioada 2023-2027 este prezentată în tabelele 2-4.

Tabelul 2

Estimarea costurilor din bugetul de stat pentru implementarea Programului, mil. lei						
Obiectiv general	2023	2024	2025	2026	2027	Total
1	0	0	0	0	0	0
2	0	0	0	0	0	0
3	0,48	0,68	0,88	1,1	3,62	6,76
4	0	0	0	0	0	0
Total	0,48	0,68	0,88	1,10	3,62	6,76

Tabelul 3

Estimarea costurilor din surse externe pentru implementarea Programului, mil. lei						
Obiectiv general	2023	2024	2025	2026	2027	Total
1	10,04	9	0	0	3	22,04
2	0	0	0,26	1,55	0,2	2,01
3	0,5	1,6	0,7	1,315	1,125	5,24
4	0	3,9	1,0	1,0	1,0	6,9
Total	10,54	14,50	1,96	3,87	5,33	36,19

Tabelul 4

Estimarea costurilor totale pentru implementarea Programului, mil. lei						
Obiectiv general	2023	2024	2025	2026	2027	Total
1	10,04	9,0	0	0	3	22,04
2	0	0	0,26	1,55	0,2	2,01
3	0,98	2,28	1,58	2,415	4,745	12
4	0	3,9	1,0	1,0	1,0	6,9
Total	11,02	15,18	2,84	4,97	8,95	42,95

Realizarea unor acțiuni ale prezentului Program ar putea genera costuri suplimentare față de cele prevăzute, care nu pot fi estimate la momentul elaborării acestuia și care urmează a fi determinate pe parcurs.

Obiectivele și acțiunile propuse în cadrul Programului vor fi corelate cu resursele financiare planificate în Cadrul bugetar pe termen mediu, la sectoare și subprograme, precum sectorul Sănătate (18), în special subprogramele 8010. Asistența medicală spitalicească și 8015. Servicii medicale paliative, sectorul Educație (21) subprogramul 8812. Perfecționarea cadrelor, sectorul Tineret și sport (19), subprogramul 8602. Sport, subprogramul 8603. Tineret, sectorul Cultura (20) subprogramul 8502. Dezvoltarea culturii, sectorul Protecția socială (22) subprogramele 9004. Protecție a persoanelor în etate, 9010. Asistența socială a persoanelor cu necesități speciale, 9012. Protecția socială în cazuri excepționale, 9019. Protecția socială a unor categorii de cetățeni, prin estimarea costurilor de implementare și prin prioritizarea acțiunilor de reformă cu impact asupra domeniului îmbătrânirii active.

Având în vedere disponibilitatea limitată a resurselor bugetare, autoritățile publice centrale și locale vor întreprinde acțiuni de atragere a resurselor financiare externe pentru implementarea prezentului Program. La etapa de elaborare a documentului de politici, UNFPA, PNUD și UE (Proiectul „Parteneriate pentru servicii de cantină socială”), în calitate de parteneri de dezvoltare, susțin eforturile Guvernului în asigurarea implementării principiului îmbătrânirii active și sănătoase.

VII. RISCURI DE IMPLEMENTARE

Implementarea cu succes a Programului ar putea fi afectată de câteva riscuri, fiind identificate măsurile de înlăturare a impactului și reducere a probabilității apariției acestor riscuri.

Tabelul 5

Riscurile în implementarea Programului		
Identificarea și descrierea riscului	Evaluarea probabilității materializării și impactului riscului (scăzută, medie, înaltă)	Măsuri de diminuare/înlăturare a riscurilor
<p>1. Riscul operațional: implementarea Programului afectată de scrutinele electorale și interesul scăzut al autorităților publice locale</p>	<p>Mediu</p>	<p>1. Conlucrarea cu autoritățile publice locale în vederea conștientizării necesității promovării și implementării politicilor în domeniul îmbătrânirii active și sănătoase la nivel local</p> <p>2. Implicarea sectorului asociativ în promovarea principiului îmbătrânirii active la nivel local</p>
<p>2. Riscul economic: obiectivele Programului compromise sub influența situației economice precare</p>	<p>Înalt</p>	<p>1. Intensificarea dialogului cu partenerii de dezvoltare în vederea acoperirii financiare a acțiunilor planificate</p> <p>2. Ajustarea țintelor la noile realități economice</p>

Identificarea și descrierea riscului	Evaluarea probabilității materializării și impactului riscului (scăzută, medie, înaltă)	Măsuri de diminuare/înlăturare a riscurilor
<p>3. Riscul tensiunilor la nivel regional: prioritizarea altor domenii în contextul situației din Ucraina</p>	<p>Înalt</p>	<p>1. Revizuirea planului de acțiuni și adaptarea la noile realități</p> <p>2. Acțiuni de advocacy pentru promovarea drepturilor persoanelor în vârstă în situații de risc</p>
<p>4. Riscul insuficienței datelor: lipsa sau insuficiența datelor statistice, administrative și a altor tipuri de informații actualizate pentru monitorizarea implementării obiectivelor</p>	<p>Mediu</p>	<p>1. Ajustarea sistemului statistic în funcție de necesarul de date</p> <p>2. Conlucrarea cu mediul academic pentru realizarea cercetărilor periodice</p> <p>3. Conlucrarea cu partenerii de dezvoltare și societatea civilă pentru finanțarea/realizarea studiilor în domeniu</p>

VIII. AUTORITĂȚI/INSTITUȚII RESPONSABILE

Ministerul Muncii și Protecției Sociale va fi autoritatea publică centrală responsabilă pentru coordonarea generală a implementării și prezentarea rapoartelor de progres către Guvern. Totodată, în implementarea Programului și a Planului de acțiuni vor fi antrenate și alte instituții la nivel central și local, după cum urmează: Cancelaria de Stat, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Culturii, Ministerul Sănătății, Ministerul Finanțelor, Ministerul Afacerilor Interne, Biroul Național de Statistică, Inspectoratul Social de Stat, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Centrul Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare, Agenția Națională Asistență Socială, Agenția Națională pentru Dezvoltarea Programelor și Activității de Tineret, instituții de învățământ superior și de cercetare, autorități publice locale.

IX. PROCEDURI DE RAPORTARE

Monitorizarea și evaluarea Programului se vor efectua de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în parteneriat cu Grupul de lucru constituit de minister în vederea elaborării Programului. Activitatea de monitorizare a prezentului Program va include elaborarea de către minister a **Rapoartelor anuale de progres** și prezentarea acestora Guvernului, până la data de 1 aprilie a fiecărui an.

Evaluarea Programului se va realiza în două etape. **Evaluarea intermediară** va fi realizată în anul 2025 la finalul primei faze a Programului (2023-2025). **Evaluarea finală** va fi desfășurată la finalizarea implementării Programului (2027). Exercițiile de evaluare intermediară și finală vor fi desfășurate în conformitate cu Ghidul metodologic de evaluare intermediară și ex-post a documentelor de politici publice.

Ministerul Muncii și Protecției Sociale va fi responsabil pentru coordonarea atât a evaluării intermediare, cât și a evaluării finale. Desfășurarea evaluărilor Programului se vor realiza printr-un proces participativ, transparent, obiectiv și cu o abordare comprehensivă, fapt ce va permite revizuirea documentului de politici (ca urmare a evaluării intermediare) și proiectarea unui nou document de politici în domeniu pentru perioada următoare (ca urmare a evaluării finale). Exercițiile de evaluare vor urmări inclusiv nivelul de realizare a angajamentelor din Planul Internațional de Acțiune pentru Îmbătrânire de la Madrid.

Rezultatele monitorizărilor și evaluărilor Programului vor fi discutate în cadrul grupului de lucru și vor fi publicate pe pagina web oficială a Ministerului Muncii și Protecției Sociale.

PLAN DE ACȚIUNI

pentru implementarea Programului privind îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027

Acțiuni	Indicatori de monitorizare VR = valoare de referință VP = valoare planificată	Costuri de implementare, milioane lei	Surse de finanțare, milioane lei		Termen de realizare	Autorități/ Instituții responsabile	Parteneri
			Surse bugetare	Alte surse (Estimări orientative pentru partenerii de dezvoltare)			

Obiectiv 1. Extinderea accesului persoanelor în vârstă la servicii sociale de bază calitative

Obiectiv specific 1.1. Crearea și extinderea în 50 de comunități a serviciilor sociale de bază pentru persoanele în vârstă până în anul 2027

1.1.1. Sporirea accesului populației în vârstă la dispozitive asistive/mijloace ajutătoare tehnice (cadre de mers, fotolii rulante, cârje, scaune adaptate pentru WC etc.)	<p>Număr de persoane în vârstă beneficiare de cadre de mers (VR=300, VP=390)</p> <p>Număr de persoane în vârstă beneficiare de fotolii rulante (VR=2 000, VP=2050)</p> <p>Număr de persoane în vârstă beneficiare de cârje (VR=150, VP=300)</p> <p>Număr de persoane în vârstă beneficiare de scaune adaptate pentru WC (VR=200, VP=260)</p>	În limitele mijloacelor bugetului instituției	În limitele mijloacelor bugetului instituției		2027	<p>Ministerul Muncii și Protecției Sociale</p> <p>Centrul Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare</p>	
--	--	---	---	--	------	---	--

<p>1.1.2. Extindere pachetului de servicii sociale pentru persoanele în vârstă (serviciul de îngrijire la domiciliu, serviciul de alimentare socială, centre de zi pentru vârstnici)</p>	<p>Proiect de lege/hotărâre de Guvern elaborat și aprobat</p> <p>Standarde minime de calitate a serviciului de alimentare social elaborate și aprobate</p> <p>Număr de beneficiari de servicii de îngrijire la domiciliu (VR=15 975, VP=19 000)</p> <p>Număr de beneficiari de alimentare socială (VR=13 352; VP = 17 352)</p> <p>Număr de unități de lucrători sociali/lucrătoare sociale (VR=2 068, VP=2 375)</p> <p>Număr de centre de zi pentru persoanele vârstnice (VR=18, VP=24)</p> <p>Număr de beneficiari de servicii ai centrelor de zi (VR=1 135, VP=1 475)</p>	<p>19,0</p>		<p>19,0</p> <p>Proiectul „Parteneriate pentru servicii de cantină socială”, finanțat de Uniunea Europeană</p>	<p>2025</p>	<p>Ministerul Muncii și Protecției Sociale</p>	<p>Organizațiile societății civile; partenerii de dezvoltare</p> <p>HelpAge International</p> <p>Autoritățile publice locale de nivelul II și I</p>
<p>1.1.3. Evaluarea serviciului de îngrijire socială la domiciliu prin prisma criteriilor de eligibilitate pentru sporirea accesului persoanelor în vârstă vulnerabile</p>	<p>Analiză desfășurată</p>	<p>0,04</p>		<p>0,04</p>	<p>2023</p>	<p>Ministerul Muncii și Protecției Sociale</p> <p>Inspectoratul Social de Stat</p>	<p>Fondul ONU pentru Populație</p> <p>Organizația Internațională pentru Migrație</p> <p>HelpAge International</p>

1.1.4. Crearea Centru-lui Multifuncțional pentru persoanele în vârstă	Număr de centre create (VR=0, VP=1)	3,0		3,0	2027	Uniunea Pensionarilor	Organizațiile societății civile; partenerii de dezvoltare
1.1.5. Demararea analizei cu privire la nevoile neacoperite cu servicii sociale a persoanelor în vârstă	Analiză elaborată	În limitele mijloacelor bugetului instituției			2024	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Organizațiile societății civile; partenerii de dezvoltare
1.1.6 Demararea analizei ex ante cu privire la elaborarea Legii cu privire la persoanele în vârstă	Analiză ex ante elaborată	În limitele mijloacelor bugetului instituției			2025	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Organizațiile societății civile; partenerii de dezvoltare HelpAge International
1.1.7. Dezvoltarea cursurilor de instruire continuă a personalului serviciilor sociale destinate persoanelor în vârstă	Cursuri de instruire continuă elaborate, inclusiv video înregistrat (VR=0, VP=2) Număr de persoane instruite (VP=300)	În limitele mijloacelor bugetului instituției			2025	Ministerul Muncii și Protecției Sociale Agenția Națională Asistență Socială	Organizațiile societății civile; partenerii de dezvoltare

Obiectiv 2. Consolidarea cadrului de politici și instituțional în vederea sporirii oportunităților de îmbătrânire sănătoasă și activă prin crearea mediilor prietenoase cu vârsta și integrarea îmbătrânirii în domeniile vieții sociale

Obiectiv specific 2.1. Sporirea cu 60% a gradului de implementare a obiectivelor de politică publică relevante îmbătrânirii active și sănătoase, ca urmare a fortificării capacităților autorităților administrative responsabile de implementarea Programului, până în anul 2027

Sănătate

2.1.1. Extinderea serviciilor de îngrijire de lungă durată	Număr de paturi geriatrice (VR=630, VP=730) Număr paturi îngrijire paliativă (VR=202, VP=224)	În limitele mijloacelor bugetului instituției			2027	Ministerul Sănătății Compania Națională de Asigură în Medicină	Organizațiile societății civile; partenerii de dezvoltare
--	--	---	--	--	------	---	---

Educație

2.1.2. Extinderea oportunităților de educație de-a lungul vieții pentru vârstnici prin implementarea conceptului „Universitatea pentru vârsta a 3-a”	Concept elaborat și pilotat Metodologie de identificare a nevoilor de educație de-a lungul vieții a persoanelor vârstnice elaborată Programe de educație dezvoltate (2027) (VR=0, VP=2) Număr de persoane în vârstă participante (VR=0, VP=60)	0,4		0,4	2027	Ministerul Educației și Cercetării Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Fondul ONU pentru Populație Instituții de învățământ superior Instituții de învățământ profesional tehnic
--	---	-----	--	-----	------	---	---

Muncă

2.1.3. Revizuirea cadrului normativ în vigoare prin reglementarea mentoratului la locul de muncă, cu implicarea persoanelor în vârstă	<p>Concept al programului elaborat</p> <p>Proiect de act normativ elaborat și aprobat după caz</p>	În limitele mijloacelor bugetului instituției			2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	
---	--	---	--	--	------	---	--

Dezvoltare regională

2.1.4. Integrarea aspectelor îmbătrânirii în proiectele de dezvoltare regională și locală	Proiecte de dezvoltare regională și locală care integrează perspectiva îmbătrânirii	În limitele mijloacelor bugetului instituției			2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	<p>Fondul ONU pentru Populație</p> <p>HelpAge International</p>
---	---	---	--	--	------	---	---

Securitate

2.1.5. Evaluarea riscurilor de securitate în spațiul public din perspectiva vârstnicilor, inclusiv din perspectiva dimensiunii de gen	Studiu desfășurat	În limitele mijloacelor bugetului instituției			2024	Ministerul Afacerilor Interne	
2.1.6. Integrarea îmbătrânirii în activitatea poliției comunitare	<p>Conceptul programului revizuit și pilotat</p> <p>Extinderea programului la nivel național</p>	În limitele mijloacelor bugetului instituției			2026	Ministerul Afacerilor Interne	

Obiectiv specific 2.2. Integrarea perspectivei îmbătrânirii active și sănătoase în 5 politici sectoriale, până în anul 2027

<p>2.2.1. Extinderea și îmbunătățirea cadrului național de statistică în domeniul îmbătrânirii (speranța de viață sănătoasă, accesarea serviciilor de cultură etc.)</p>	<p>Nevoi de date identificate</p> <p>Date statistice dezagregate colectate</p> <p>Indicele Îmbătrânirii Active calculat</p>	<p>0,16</p>		<p>0,16</p>	<p>2025</p>	<p>Biroul Național de Statistică</p> <p>Ministerul Muncii și Protecției Sociale</p> <p>Centrul de Cercetări Demografice</p>	<p>Fondul ONU pentru Populație</p>
<p>2.2.2. Integrarea prognozelor demografice în elaborarea Cadrului Bugetar pe Termen Mediu (CBTM)</p>	<p>Prognoza populației desfășurată</p> <p>Mecanism elaborat</p> <p>CBTM elaborat</p>	<p>1,45</p>		<p>1,45</p>	<p>2026</p>	<p>Ministerul Muncii și Protecției Sociale</p> <p>Biroul Național de Statistică</p> <p>Centrul de Cercetări Demografice</p>	<p>Fondul ONU pentru Populație</p>
<p>2.2.3. Fortificarea capacităților funcționarilor publici în domeniul integrării principiului îmbătrânirii active în politicile sectoriale, inclusiv sub aspectul îmbătrânirii active sensibile la dimensiunea egalității de gen</p>	<p>Plan de studii revizuit și aprobat</p> <p>Modul dezvoltat în cadrul programelor de formare profesională continuă a funcționarilor publici</p> <p>Curriculum la disciplină elaborat</p>	<p>În limitele mijloacelor bugetului instituției</p>			<p>2027</p>	<p>Ministerul Muncii și Protecției Sociale</p> <p>Ministerul Educației și Cercetării</p> <p>Cancelaria de Stat</p>	<p>Universitatea de Stat din Moldova</p>

Obiectiv 3. Creșterea numărului persoanelor vârstnice care participă în programe, servicii și activități comunitare pentru împuternicirea lor

Obiectiv specific 3.1. Ajustarea de către cel puțin 80 de autorități publice locale a serviciilor comunitare existente (cultură, sport etc.) pentru a le face mai prietenoase persoanelor vârstnice, până în anul 2027

3.1.1. Extinderea Programului național „Voucher cultural” pentru persoanele în vârstă cu venituri reduse	Proiect de lege elaborat și aprobat Număr de persoane în vârstă beneficiare (VR=0, VP=5 000)	2,5	2,5		2027	Ministerul Culturii Ministerul Muncii și Protecției Sociale	
3.1.2. Integrarea principiului îmbătrânirii active și sănătoase, inclusiv din perspectiva dimensiunii de gen, în strategiile locale	Strategii de dezvoltare locală elaborate având integrată perspectiva îmbătrânirii (VR=n/a, VP=cel puțin 3 autorități publice locale)	1,0		1,0	2024	Ministerul Muncii și Protecției Sociale Autoritățile publice locale de nivelul II și I	Organizațiile societății civile; partenerii de dezvoltare HelpAge International
3.1.3. Analiza și dezvoltarea cadrului metodologic și regulatoriu pentru ajustarea programelor de sport și de cultură mai prietenoase pentru vârstnici	Analiză desfășurată Metodologie elaborată Proiect de act normativ elaborat și aprobat	0,15		0,15	2024	Ministerul Educației și Cercetării Ministerul Culturii Autoritățile publice locale de nivelul II și I	Fondul ONU pentru Populație

<p>3.1.4. Instruirea specialiștilor locali în domeniul sportului și culturii cu privire la adaptarea programelor locale pentru interesul vârstnicilor</p>	<p>Program de instruire dezvoltat, inclusiv video înregistrat</p> <p>Materiale de instruire elaborate</p> <p>Sesiuni de instruire desfășurate</p> <p>Număr de persoane instruite</p>	0,05		0,05	2024	<p>Ministerul Educației și Cercetării</p> <p>Ministerul Culturii</p> <p>Autoritățile publice locale de nivelul II și I</p>	Fondul ONU pentru Populație
<p>3.1.5. Pilotarea pe regiuni a serviciilor/programelor în domeniul sportului și culturii adaptate pentru vârstnici și evaluarea acestora</p>	<p>Număr de localități în care s-au pilotat serviciile/programele (VP=10)</p> <p>Număr de participanți</p> <p>Studiu de evaluare desfășurat</p>	1,0		1,0	2025	<p>Ministerul Educației și Cercetării</p> <p>Ministerul Culturii</p> <p>Autoritățile publice locale de nivelul II și I</p>	<p>Fondul ONU pentru Populație</p> <p>HelpAge International</p>
<p>3.1.6. Extinderea programelor adaptate.</p>	<p>Număr de localități care au preluat (VP=10)</p>	0,25		0,25	2027	<p>Ministerul Educației și Cercetării</p> <p>Ministerul Culturii</p> <p>Autoritățile publice locale de nivelul II și I</p>	<p>Autorități publice locale</p> <p>HelpAge International</p>

Obiectiv specific 3.2. Inițierea de către 50 de autorități publice locale a serviciilor și programelor comunitare de mobilizare, autoorganizare a persoanelor vârstnice, până în anul 2027

3.2.1. Elaborarea cadrului regulatoriu și metodologic pentru serviciile/programele comunitare de mobilizare și împuternicire a vârstnicilor la nivel local	Standarde minime de calitate elaborate și aprobate	0,3		0,3	2024	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Fondul ONU pentru Populație
3.2.2. Elaborarea ghidului și materialelor aferente cu privire la serviciile/programele de mobilizare și împuternicire a vârstnicilor la nivel local	Ghid și materiale elaborate	0,1		0,1	2024	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Fondul ONU pentru Populație
3.2.3. Realizarea programului de instruire pentru autoritățile publice locale și organizațiile societății civile în domeniul mobilizării comunitare	Program de instruire elaborat Sesiuni de instruire desfășurate	0,2		0,2	2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Autoritățile publice locale de nivelul II și I
3.2.4. Extinderea serviciilor/programele de mobilizare comunitară a vârstnicilor pentru comunitățile cu un nivel ridicat de îmbătrânire	Număr de servicii/programe de mobilizare comunitară (VR=n/a, VP=12)	2,0		2,0	2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Fondul ONU pentru Populație Autoritățile publice locale de nivelul II și I

<p>3.2.5. Consolidarea capacităților și competențelor coordonatorilor de voluntari din cadrul Centrelor de tineret în realizarea activităților cu implicarea vârstnicilor</p>	<p>Număr de instruirii desfășurate (VP=6)</p> <p>Număr de activități desfășurate de echipele de voluntari (VP=100)</p> <p>Numărul vârstnicilor implicați în activități (VP=2 000)</p>	0,19		0,19	2026	<p>Ministerul Educației și Cercetării</p> <p>Agenția Națională pentru Dezvoltarea Programelor și Activității de Tineret</p>	Fondul ONU pentru Populație
<p>3.2.6. Extinderea Concursului Premiul Național în domeniul îmbătrânirii active „Pentru o viață activă la orice vârstă”</p>	<p>Regulament revizuit și aprobat anual</p> <p>Număr de persoane în vârstă premiate (VR=4, VP=23)</p> <p>Numărul persoanelor tinere premiate</p>	0,46	0,46		2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	
<p>Obiectiv specific 3.3. Sporirea numărului de organizații ale societății civile care implementează programe și activități destinate îmbătrânirii active la nivel local, de la 4 în anul 2023 până la 25 în anul 2027</p>							
<p>3.3.1. Implementarea programului de granturi mici în domeniul îmbătrânirii active</p>	<p>Număr de granturi mici oferite (VR=4, VP=25)</p>	3,8	3,8		2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	

Obiectiv 4. Sporirea numărului persoanelor vârstnice care utilizează tehnologiile informaționale pentru accesarea serviciilor publice, comunicare și informare

Obiectiv specific 4.1. Dezvoltarea și asigurarea funcționalității Platformei Naționale de Echipamente TIC pentru vârstnici, începând cu anul 2024

4.1.1. Elaborarea și aprobarea conceptului de funcționare a Platformei Naționale	Concept elaborat și aprobat	0,5		0,5	2024	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Fondul ONU pentru Populație
4.1.2. Elaborarea metodologiei de identificare și distribuție a echipamentelor TIC pentru persoanele vârstnice	Metodologie elaborată	0,5		0,5	2024	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Fondul ONU pentru Populație
4.1.3. Identificarea partenerilor/membrilor în cadrul Platformei	Număr de parteneri instituționali care sunt disponibili să ofere contribuții de echipamente TIC în cadrul programului (VR=1, VP=10)	În limitele mijloacelor bugetului instituției			2024	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Fondul ONU pentru Populație
4.1.4. Elaborarea/aprobarea planurilor anuale de colectare și distribuție a echipamentelor. Gestionarea și monitorizarea procesului de colectare și distribuție a echipamentelor	Planuri anuale de colectare și distribuție realizate	2,0		2,0	2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Fondul ONU pentru Populație

Obiectiv specific 4.2. Inițierea și implementarea Programului de Suport pentru Conectare dedicat persoanelor vârstnice, asigurându-se accesul în perioada anilor 2024-2027 pentru 25 000 de persoane vârstnice la comunicare prin echipamente moderne

4.2.1. Crearea portofoliului de pachete și servicii de conectare accesibile persoanelor vârstnice cu venituri reduse	<p>Număr de pachete și servicii elaborate (VR=0, VP=1)</p> <p>Număr de persoane vârstnice care beneficiază de abonamente de trafic de date în cadrul Programului (VR= n/a, VP=25 000)</p>	0,5		0,5	2024	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Fondul ONU pentru Populație
4.2.2. Elaborarea cadrului regulatoriu pentru operaționalizarea Programului Național	<p>Concept elaborat</p> <p>Cadru regulatoriu elaborat și aprobat</p>	0,5		0,5	2024	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Fondul ONU pentru Populație

Obiectiv specific 4.3. Extinderea în mai multe comunități a rețelei naționale de mentori digitali pentru vârstnici, contribuind la sporirea numărului acestora până la 5 000 de persoane, având cunoștințe de operare a echipamentelor TIC și posibilitatea de accesare a serviciilor publice, de comunicare și relaționare socială, până în anul 2027

4.3.1. Dezvoltarea programului minim de instruire și ghidare al vârstnicilor în utilizarea TIC	Program de instruire elaborat Program pilotat	0,9		0,9	2024	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Fondul ONU pentru Populație HelpAge International
4.3.2. Selectarea anuală a voluntarilor în calitate de mentori digitali și instruirea acestora	Număr de voluntari/voluntare care participă anual în cadrul Rețelei (VR=175, VP=200)	În limitele mijloacelor bugetului instituției			2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Fondul ONU pentru Populație HelpAge International
4.3.3. Identificarea și selectarea anuală a persoanelor vârstnice pentru a beneficia de mentorat digital	Număr de persoane vârstnice beneficiare (VR=630, VP=5 000)	2,0		2,0	2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Fondul ONU pentru Populație HelpAge International

Îmbătrânire Activă

